

Archeologienota

Wellen (Ulbeek), Nieuwstraat 11

Verslag van de resultaten van het bureauonderzoek
Projectcode: 2019D326

Historisch en Archeologisch Advies, Studies en Toegepast onderzoek

VAN DE KONIJNENBURG, R., (2019), Wellen (Ulbeek) Nieuwstraat 11, verslag van de resultaten van het archeologisch bureauonderzoek, Haast-rapport 2019-21, D/2019/12654/21

Rik van de Konijnenburg, Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree (BE)
Mob. 0496 209 018 - e-mail: rik@konijnenburg.com

© 2019 HAAST bvba, *Grauwe Torenwal 6/00/1, B-3960 Bree*

Foto's: HAAST – Rik vd Konijnenburg (tenzij anders vermeld)

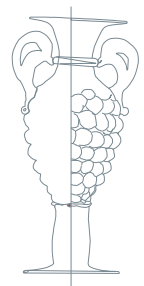
Tekeningen: HAAST (tenzij anders vermeld)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

Wettelijk depot: D/2019/12654/21

Copyright reserved. No part of this publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission from the publisher.

Coverfoto: het projectgebied gefotografeerd op 27/04/2019

INHOUD

1	Beschrijvend gedeelte
2	Archeologische voorkennis
3	De Onderzoeksopdracht
4	Werkwijze en strategie van het onderzoek
5	Assessment van het projectgebied
A	Historiek van het projectgebied en bestaande toestand
B	Bodemkundige situering
C	Geomorfologische situering
D	Historisch-cartografische en archeologische situering van het projectgebied
6	Synthese
7	Advies
8	Samenvattingen
9	Bibliografie en bronnen
10	Lijst van de figuren
11	Lijst van de plannen (bijlagen)

1. Beschrijvend gedeelte

1.1 Administratieve gegevens

Projectcode	2019D326
Actoren	Rik van de Konijnenburg OE/ERK/Archeoloog/2015/00041
Locatie: Provincie	Limburg
Gemeente	Wellen
Deelgemeente	Ulbeek
Site	Nieuwstraat (11)
Kadastrale gegevens	Wellen, 4 ^{de} afd. Ulbeek, sectie C, percelen 8a (partim), 9a (partim), 7 (partim), 11f (partim)
Oppervlakte onderzoeksgebied	oppervlakte verkaveling: 3373 m ²
Kadastraal percelenplan	Zie fig. 2
Topografische kaart	Zie fig. 3
Begindatum onderzoek	27/04/2019
Einddatum onderzoek	9/05/2019
Relevante termen thesauri OE	bureauonderzoek

Bounding Box:

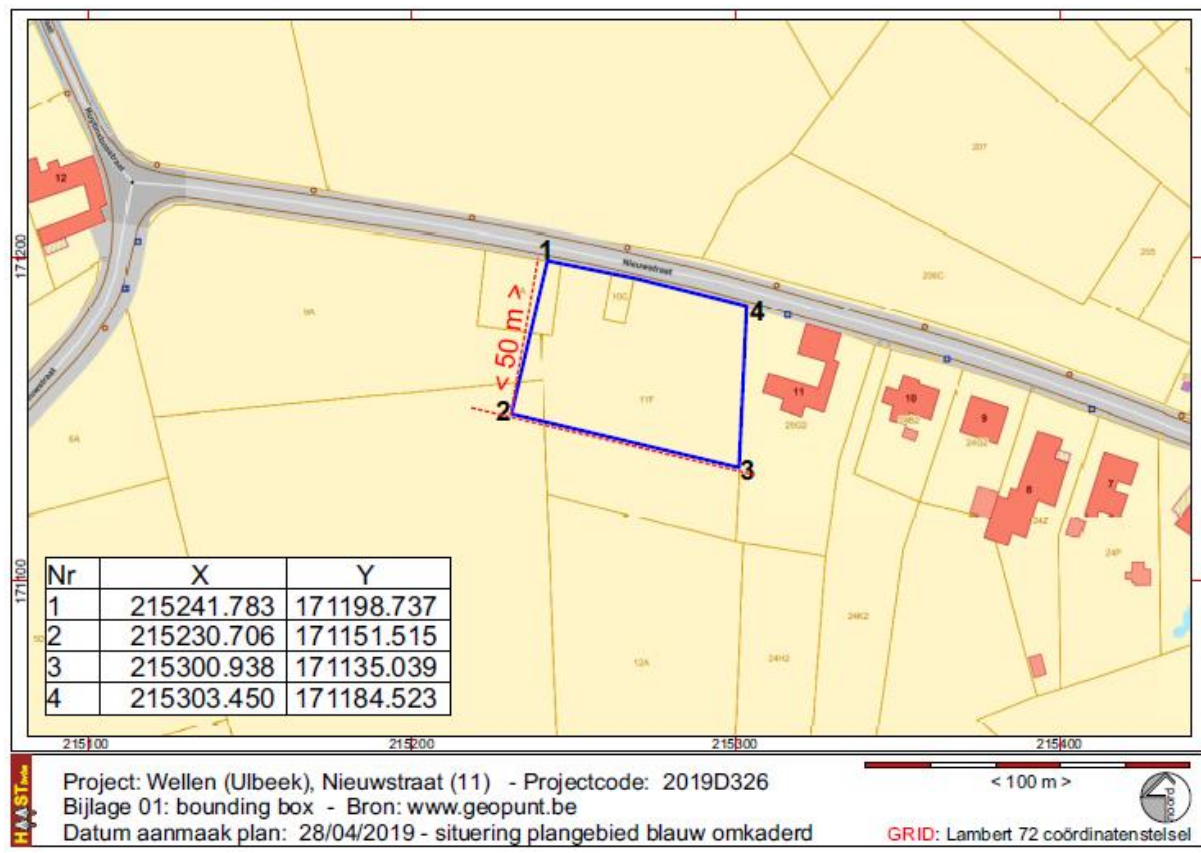

Fig. 1: Bounding Box

Kadastrale gegevens: Het terrein is kadastraal geregistreerd als Wellen, 4de afd. Ulbeek, sectie C, percelen 8a (partim), 9a (partim), 7 (partim), 11f (partim). De oppervlakte van het projectgebied bedraagt 3373 m².

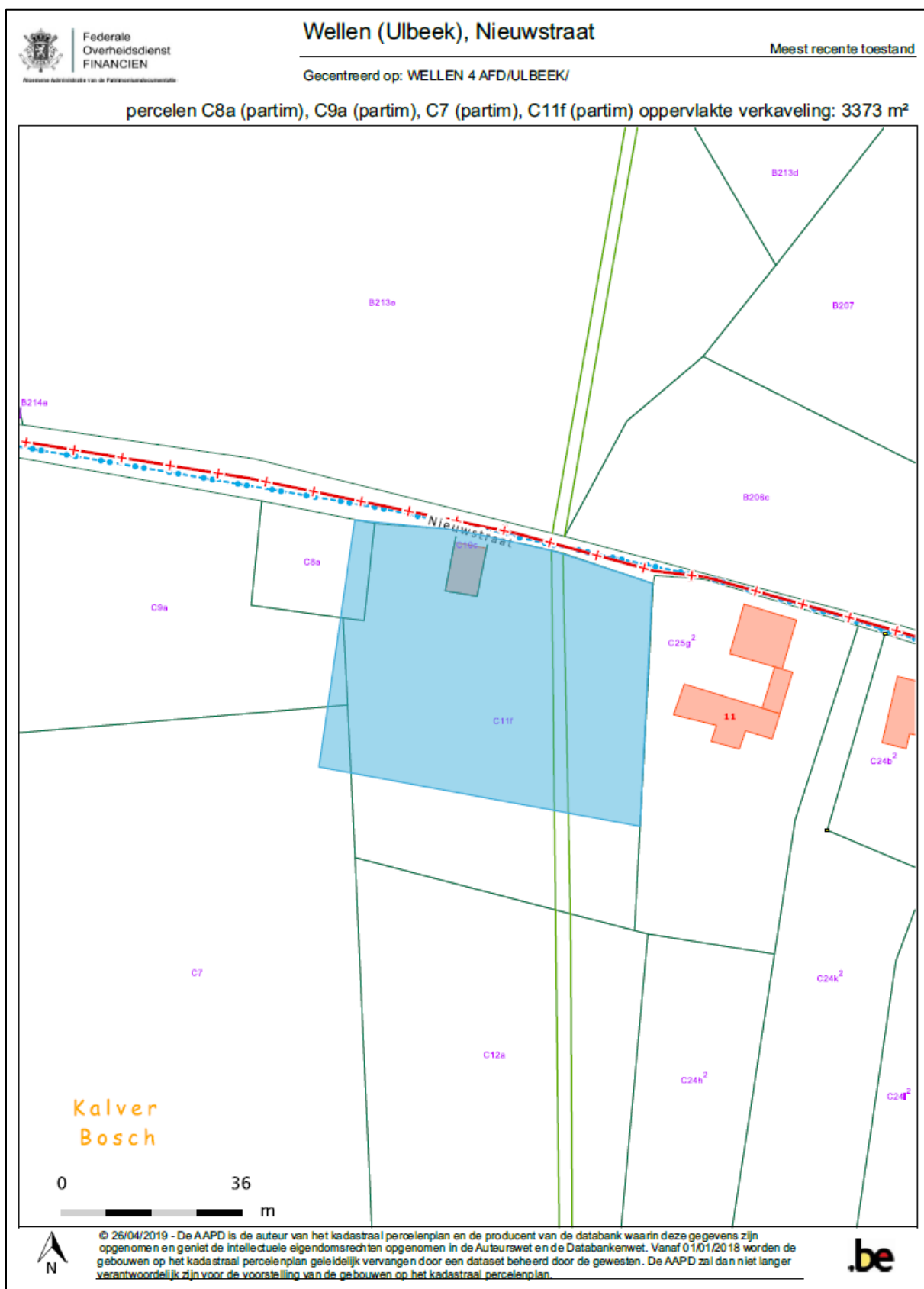

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 2019 © cadgis viewer

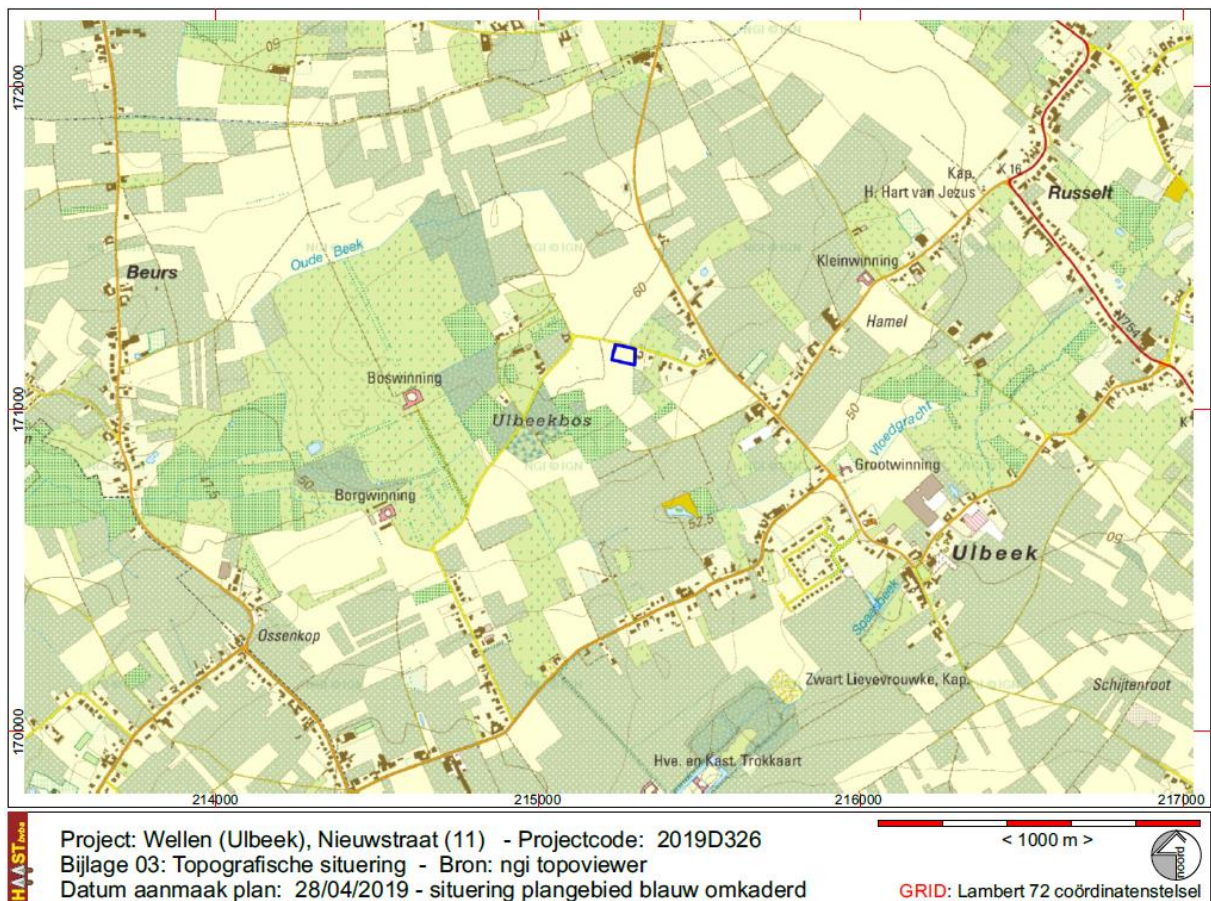

Fig. 3: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1/10.000. © NGI & cartoweb

Fig. 4: Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto's, opnamejaar 2011. © Geopunt.be

2. Archeologische voorkennis

Binnen het projectgebied werden nooit eerder archeologische onderzoeken uitgevoerd, noch vondstmeldingen gedaan.

3. De onderzoeksopdracht

De wetgeving met betrekking tot archeologie omvat enerzijds het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en anderzijds het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016, en de navolgende wijzigingen.

Overwegende dat,

- de aanvrager van de verkavelingsvergunning een privaatrechtelijk rechtspersoon is,
- de aanvraag geen betrekking heeft op een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (gga-zone), zoals vastgesteld door de Vlaamse Regering,
- de aanvraag geen betrekking heeft op werkzaamheden binnen het gabarit van bestaande lijninfrastructuur en haar aanhorigheden,
- de percelen waarop de vergunning betrekking heeft niet geheel of gedeeltelijk gelegen zijn in een archeologische zone, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,
- de betrokken percelen niet volledig gelegen zijn buiten woon- of recreatiegebied,
- de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft meer dan 3000m² bedraagt, (i.c. 3373 m²)

Dan dient een bekrachtigde archeologienota te worden toegevoegd bij de aanvraag van een verkavelingsvergunning.

Vraagstelling

Het bureauonderzoek heeft tot doel het projectgebied archeologisch te evalueren op basis van bestaande bronnen en de impact van de geplande werken op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed te bepalen. Dit houdt in dat er informatie wordt verzameld over de mogelijke aanwezigheid of afwezigheid van archeologisch erfgoed binnen het projectgebied. De kenmerken, de relatie met het omringend landschap, de bewaringstoestand en de waarde van eventueel aanwezig archeologisch erfgoed worden ingeschat. Ook de manier waarop de geplande bodemingrepen worden uitgevoerd maakt deel uit van de evaluatie.

Het bureauonderzoek formuleert een antwoord op de volgende onderzoeksvragen:

- welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- welke evolutie kende het landschap van het projectgebied?
- welke evolutie kende het gebruik van het terrein?
- wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

De randvoorwaarden

Het terrein is momenteel nog in gebruik als akker en de landbouwer en eigenaar zijn overeengekomen dit zo te behouden minstens tot de omgevingsvergunning is afgeleverd en de oogst is binnengehaald.

Uitgesteld vooronderzoek: Vooronderzoek met ingreep in de bodem is **economisch onwenselijk: met de gebruiker van het terrein is overeengekomen dit nog minstens tot aflevering van de omgevingsvergunning en de oogst te kunnen gebruiken als akker.**

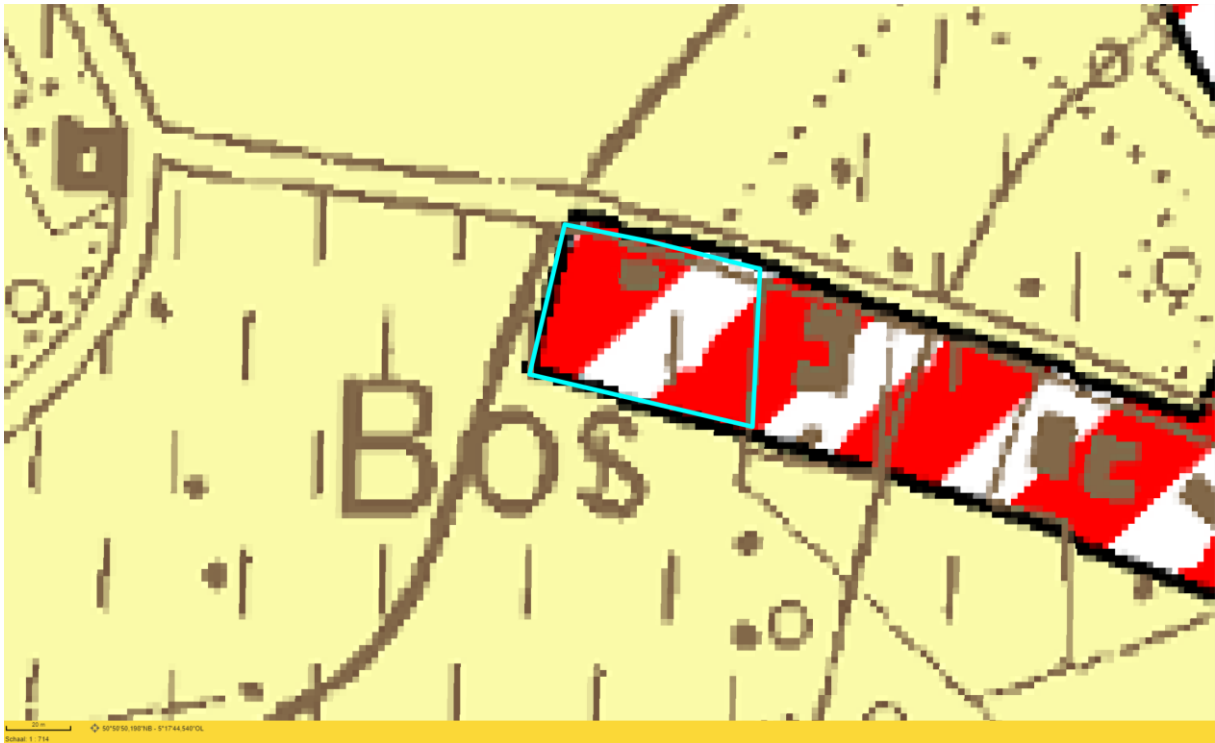

Fig. 5: uittreksel uit het Gewestplan Sint-Truiden – Tongeren d.d. 1977-04-05 met aanduiding van het projectgebied (blauw omlijnd) © geopunt.be

De geplande werken

De eigenaar wenst een deel van haar eigendom te verkavelen. Hiervoor wordt 3373 m² afgesplitst van een aantal percelen conform de afbakening van het woonuitbreidingsgebied zoals afgebeeld op het Gewestplan Sint-Truiden – Tongeren (fig. 5).

Het te verkavelen gebied zal opgedeeld worden in 4 bouwloten. Er worden geen wegenwerken uitgevoerd noch nutsleidingen aangelegd aangezien de loten allemaal grenzen aan een uitgeruste weg; de Nieuwstraat.

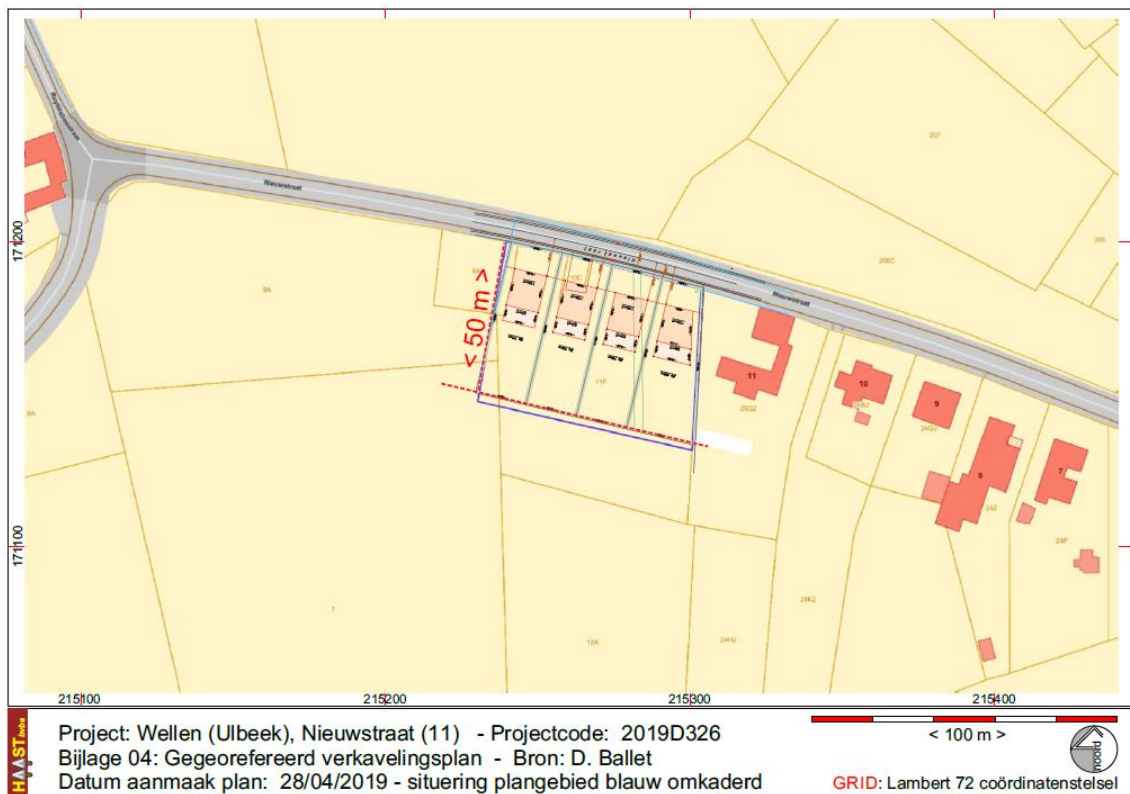

Fig. 6: georeferend verkavelingsplan © D. Ballet

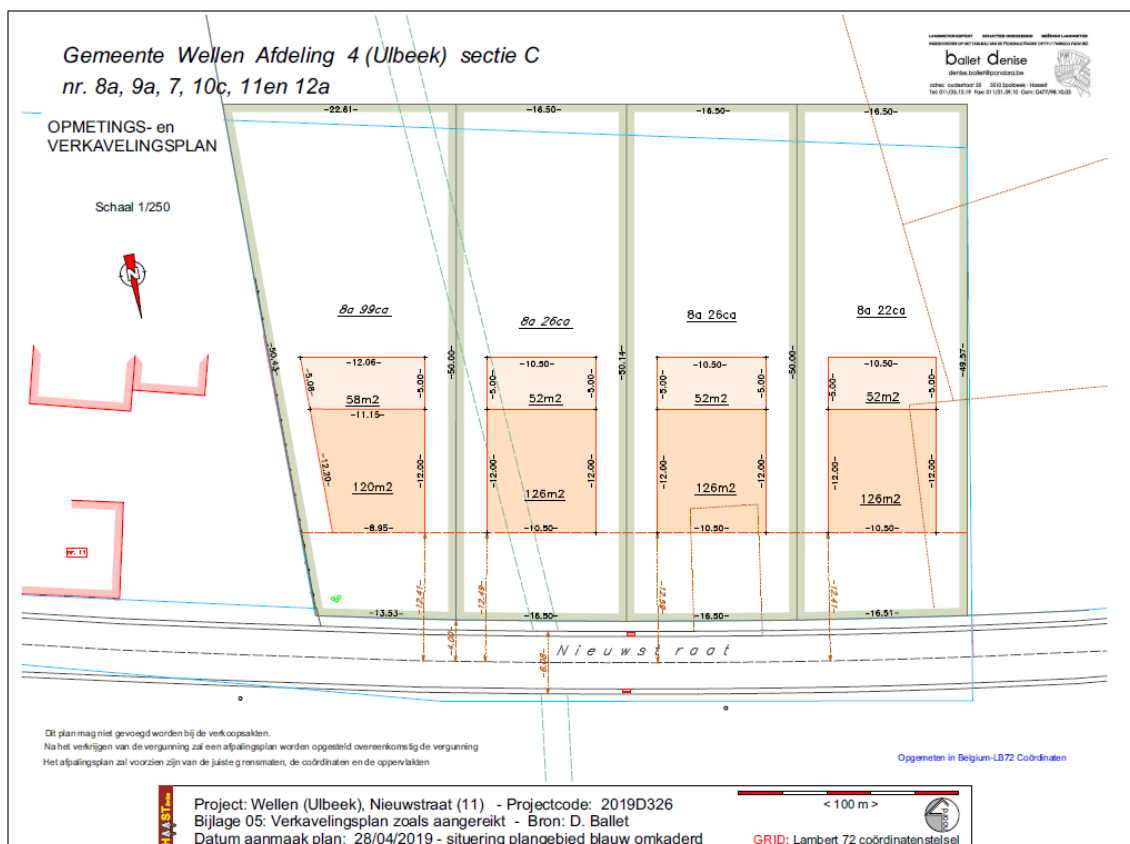

Fig. 7: verkavelingsplan zoals aangereikt © D. Ballet

4. Werkwijze en strategie van het onderzoek

a. Motivering van de onderzoeksstrategie, -methoden en –technieken

Met dit bureauonderzoek willen we inzichten krijgen in de huidige archeologische, historische en landschappelijke kennis van het onderzoeksgebied en de omgeving. Die inzichten worden verder getoetst aan de geplande ingrepen in de bodem. Het doel is te bepalen in hoeverre verder archeologisch onderzoek aangewezen is om zo te komen tot een programma van maatregelen teneinde de archeologische waarde en mogelijke kennisvermeerdering op archeologisch vlak voor de site en de omgeving van het projectgebied in te kunnen schatten. Om een antwoord te formuleren op de gestelde onderzoeksvragen werden diverse bronnen geraadpleegd waarvan de referenties gebundeld werden in punt 11 Bibliografie en bronnen.

De juiste afbakening van het projectgebied werd aangereikt door de eigenaar van het projectgebied. Om een inzicht te krijgen in de archeologische kennis betreffende het gebied werd de Centraal Archeologische inventaris geraadpleegd (cai.onroerenderfgoed.be en geo.onroerenderfgoed.be). Wat betreft de landschappelijke ligging, de tertiairgeologische en quartairgeologische gegevens en de geomorfologie werd gebruik gemaakt van de websites www.geopunt.be en <https://dov.vlaanderen.be>. Via www.geopunt.be werden de historische kaarten geraadpleegd (Ferrariskaart, Vandermaelenkaart, Atlas van Buurtwegen), evenals luchtfoto's van het projectgebied van het jaar 1971 tot en met het jaar 2017; enkel de betekenisvolle data en foto's werden in deze studie opgenomen. Het kadasterplan werd opgevraagd via de publieke cadgis viewer van de federale overheid (http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE).

b. De organisatie van het onderzoek

In eerste instantie werden zoveel mogelijk cartografische en bibliografische gegevens betreffende het projectgebied bekeken samen met het opvragen van zoveel mogelijk gegevens bij de projectontwikkelaars/bouwheer. Daarna hebben we getracht deze gegevens zo overzichtelijk mogelijk weer te geven doormiddel van tekst en kaarten die als bijlagen bij dit rapport zijn toegevoegd.

c. Het relevante gebruikte materiaal en technische specificaties

Alle nodige informatie werd verzameld via het internet en bibliografische bronnen. De kaarten die als bijlagen zijn toegevoegd zijn gemaakt of bewerkt met de software van CORELDRAW X8 en de landmeterssoftware PYTHAGORAS.

d. Afwijkende methodiek

Niet van toepassing

e. Inbreng van specialisten

Niet van toepassing

f. Wetenschappelijke advisering

Niet van toepassing

5. Assessment van het projectgebied

a. Historiek van het projectgebied en bestaande toestand

Het projectgebied maakt deel uit van een uitgestrekt weiden- en akkergebied dat aansluit bij verschillende hoeves in de directe omgeving van het projectgebied. Tot heden is het in gebruik als akker, opgesplitst in twee delen, soms als één geheel bewerkt.

Fig. 8: foto's van het terrein in haar huidige toestand, opnames dd 27/04/2019, kijkrichting west - oost en noord – zuid (rechts)

b. Bodemkundige situering

Het terrein is wat betreft de noordelijke helft gekarteerd als een OB-bodem, bebouwd terrein over de volledige lengte van het projectgebied. De zuidelijke helft is gekarteerd als een **uLhc-bodem**. Dit is een natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont en kleisubstraat beginnend op geringe diepte (20 – 80 cm). De drainageklasse **h** wijst op een nat gebied met relatief hoge ligging, sterk gleyig. Bij de landbouwgronden is de humeuze bovengrond 25-30 cm dik, grijsbruin, en vertoont roestverschijnselen in het benedengedeelte. Onder bos heeft Lhc een ruwe humusbedekking. De onderliggende uitgeloogde horizont is duidelijk roestig en bleek tot grijsgeel; de verbrokkelde textuur B is eveneens sterk gegleyifieerd, zeer onregelmatig en vertoont grillige vlekken, bruinachtig en sterk roestig. De Lhc gronden vertonen periodiek sterke wateroverlast. De gronden zijn weinig geschikt voor akkerbouw, maar geschikt voor weide alhoewel de bodem in de zomer sterk kan uitdrogen.

Op de bodemkaart volgens de WRB is het gebied gekarteerd als technosol, het noordelijke deel, en het zuidelijke deel als een lichtblauw ingekleurde **mo.rt** bodem. Het bodemtype behoort tot de groep van de **Planosols**:

Dit zijn bodems met een tijdelijke watertafel – ook wel stuwende watertafel genoemd – waar de infiltratie van het water verhinderd wordt door een ondiepe, weinig doorlatende laag of horizont. De bodem is dus gereduceerd in de bovenste horizonten maar door de tijdelijke stagnatie van het water, en niet door permanent grondwater. Bij Planosols komt er een abrupte kleitoename voor binnen de eerste meter.

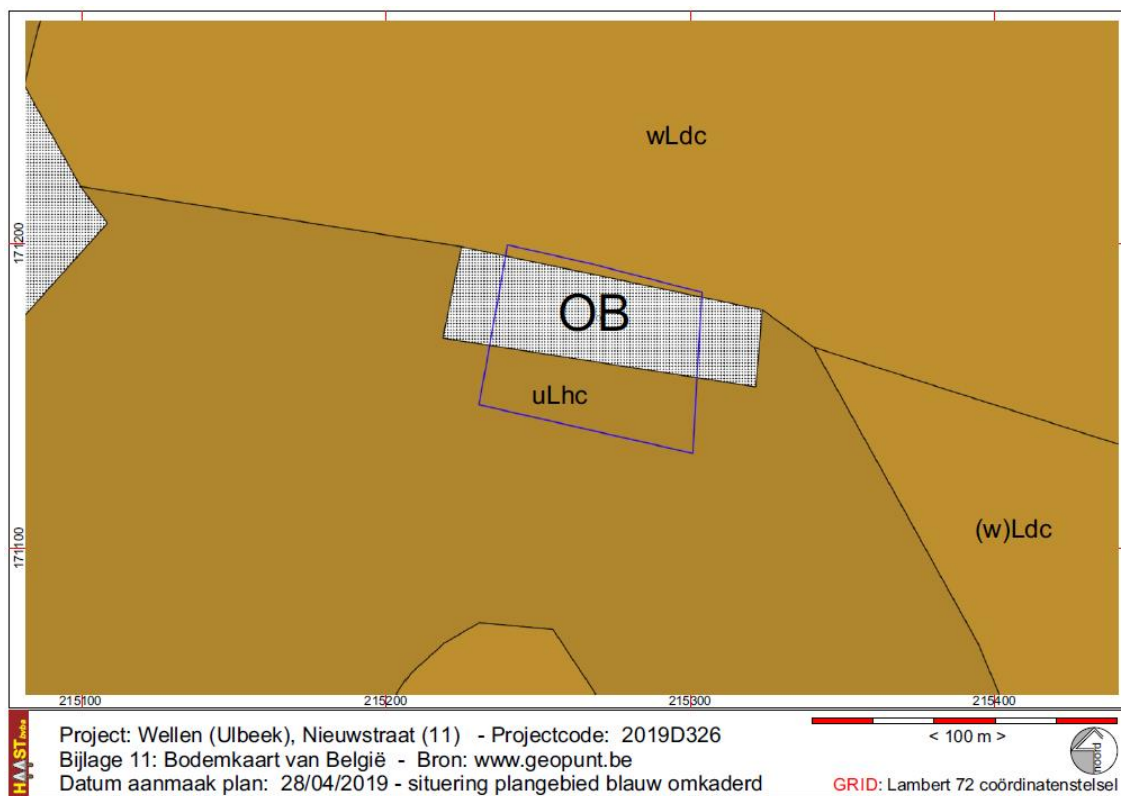

Fig. 9: Bodemkaart van België © geopunt.be

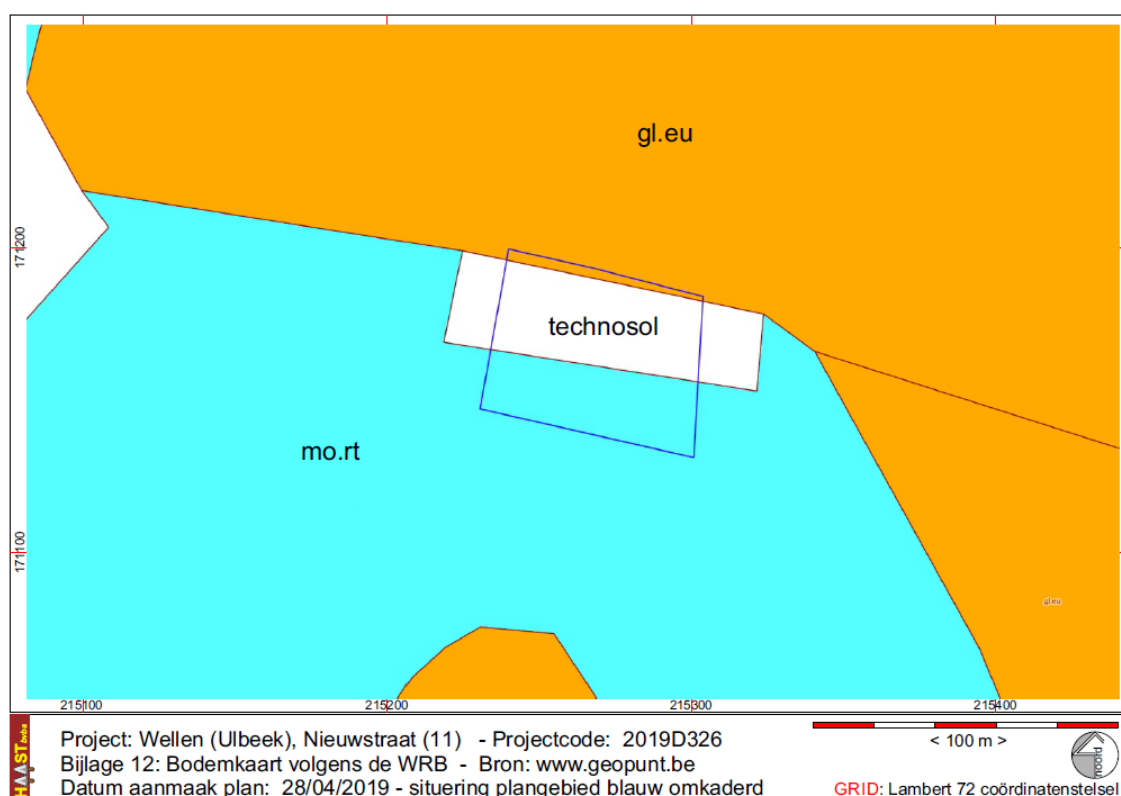

Fig. 10: Bodemkaart van België volgens de WRB © geopunt.be

c. Geografische en geologische situering

Het projectgebied is gesitueerd op ca. 1100 m ten noordwesten van de historische kern van het dorp Ulbeek, deelgemeente van Wellen. Het gebied is gesitueerd in een zeer landelijke regio met verspreide bebouwing langs de Nieuwstraat.

Het projectgebied zelf daalt licht van het westen naar het oosten. In de noordwestelijke hoek ligt het TAW-niveau op 59.24 m TAW, in de zuidoostelijke hoek is dat 58.29 m TAW; een daling van ca. 1 meter.

Ten zuiden van het projectgebied, op ca. 250 m afstand tot het projectgebied, stroomt de Vloedgracht. Ten noord van het projectgebied, op ca. 200 m ontspringt een onbenoemd beekje, een zijriviertje van de Oude Beek die op ca. 350 m ten westzuidwesten van het projectgebied ontspringt.

Geografisch behoort het gebied tot de zandleemstreek, Plateau van Haspengouw. Op de **tertiairgeologische kaart** is het gebied gesitueerd in de **Formatie van Borgloon**. De Formatie van Borgloon is een geologische formatie uit het vroege Oligoceen (Rupelien, tussen 33,9 en 28,4 miljoen jaar oud) die dagzoomt in het zuiden van de Belgische provincies Waals-Brabant en Limburg. De Formatie van Borgloon is 20 tot 10 meter dik, naar het westen toe wordt ze dikker. De formatie behoort tot de Groep van Tongeren en ligt stratigrafisch gezien boven de Formatie van Sint-Huibrechts-Hern en onder de Formatie van Bilzen. In het oosten wordt de formatie verdeeld in het Lid van Henis en het Lid van Alden Biesen; in het westen wordt ze onderverdeeld in de Laag van Heide, het Lid van Kerkom, het Lid van Boutersem en de Laag van Hoogbutsel. De formatie werd afgezet in een lagune of in fluviatiele spoelvlakten. De basis van de formatie is een naar het oosten toe dikker wordende laag groene en grijze klei, gevolgd door een afwisseling van klei- en zandlagen. De top is een laag gelig zand waarin veel schelpfragmenten voorkomen. De formatie is een bekende vindplaats van fossielen van Oligocene mollusken.

Op de **quartaairgeologische kaart** is het gebied gesitueerd in een gebied dat behoort tot profieltype 1. Dit profieltype wordt gekenmerkt door eolische afzettingen – zand tot silt – van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk vroeg Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen, silt (löss) in het zuidelijke gedeelte. Er kunnen hellingafzettingen van het quartair voorkomen.

Het bodemgebruik is altijd beperkt gebleven tot akker, weide en/of hooiland. Op de Bodembedekkingskaart, opnamejaar 2012, staat het perceel volledig ingekleurd als akker.

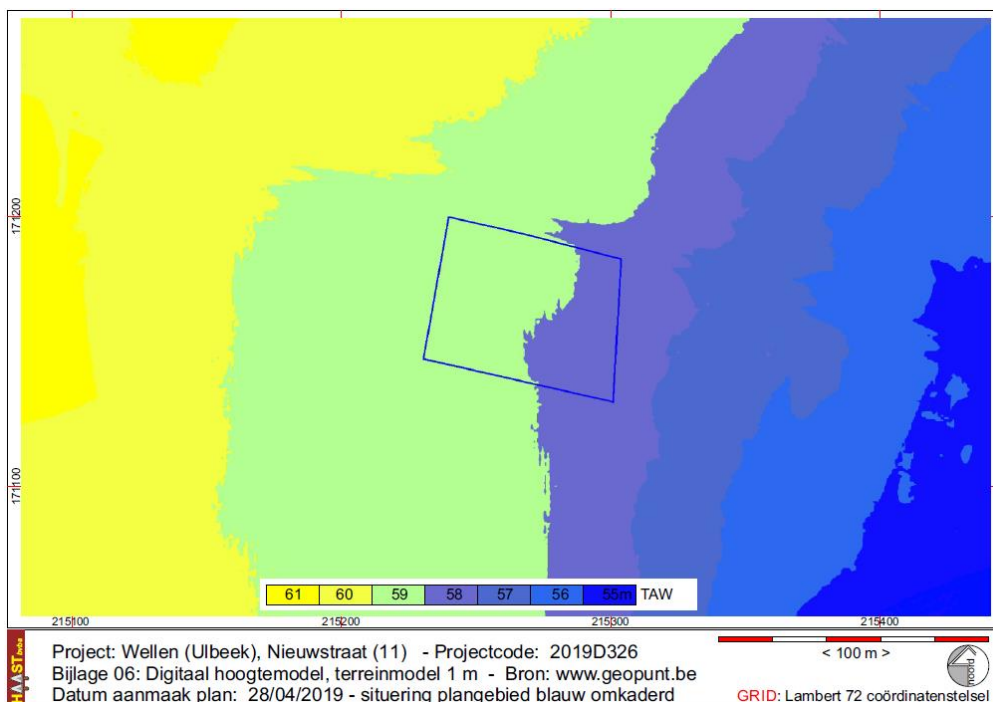

Fig. 11: digitaal hoogtemodel, terreinmodel 1 m op projectgebied-schaal © geopunt.be

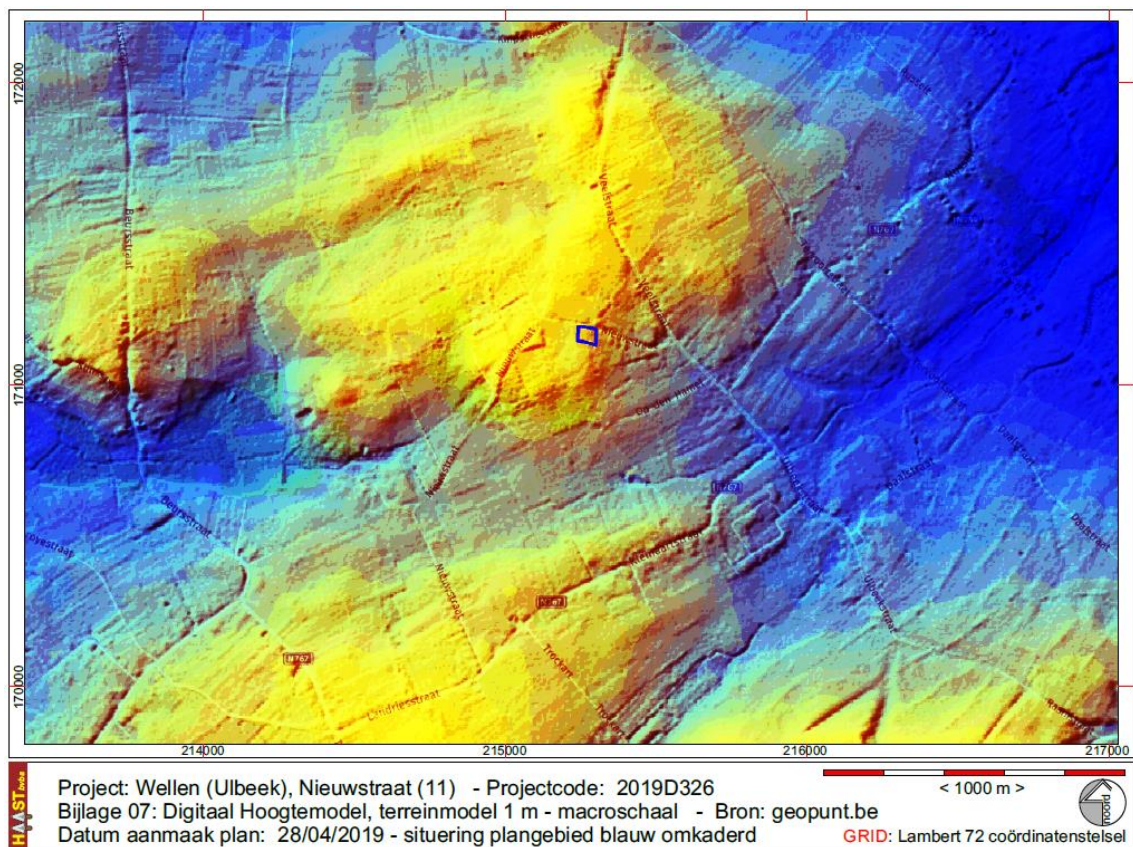

Fig. 12: Digitaal Hoogtemodel, terreinmodel 1m en hoogteprofielen © geopunt.be

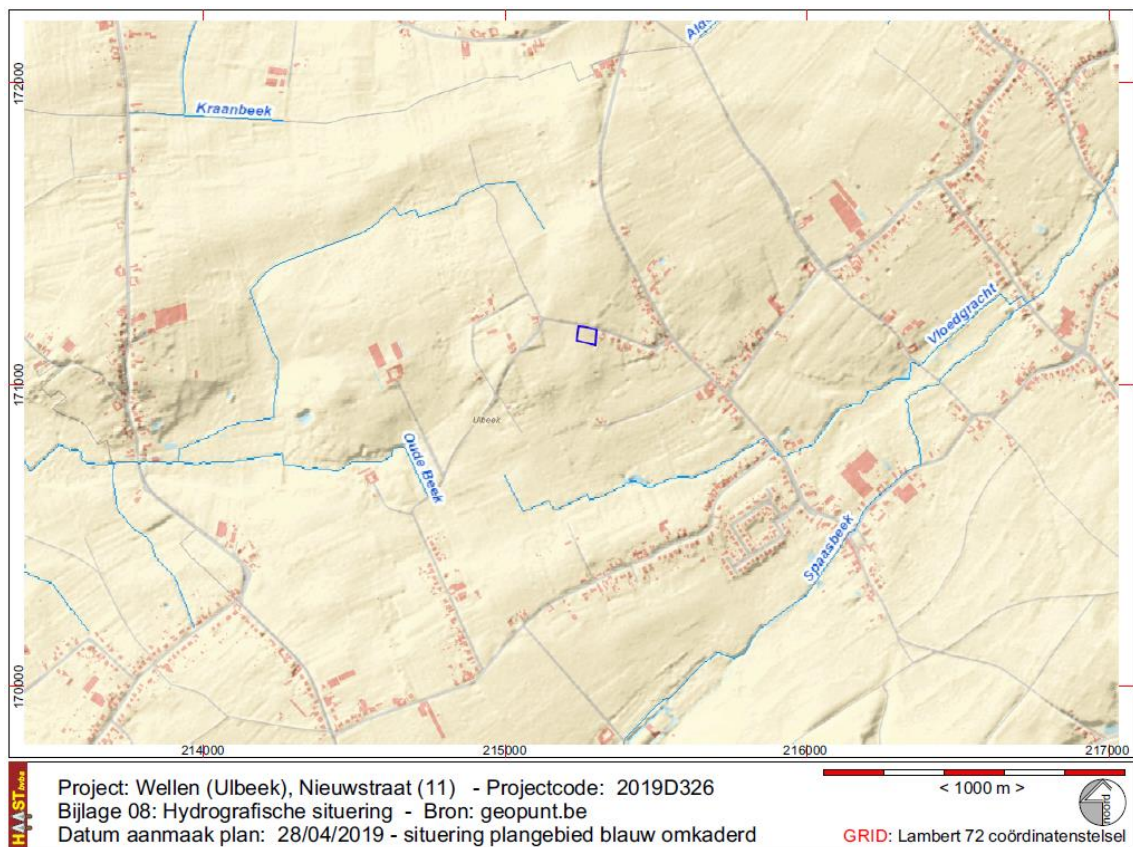

Fig. 13: Hydrografische situering van het projectgebied © geopunt.be

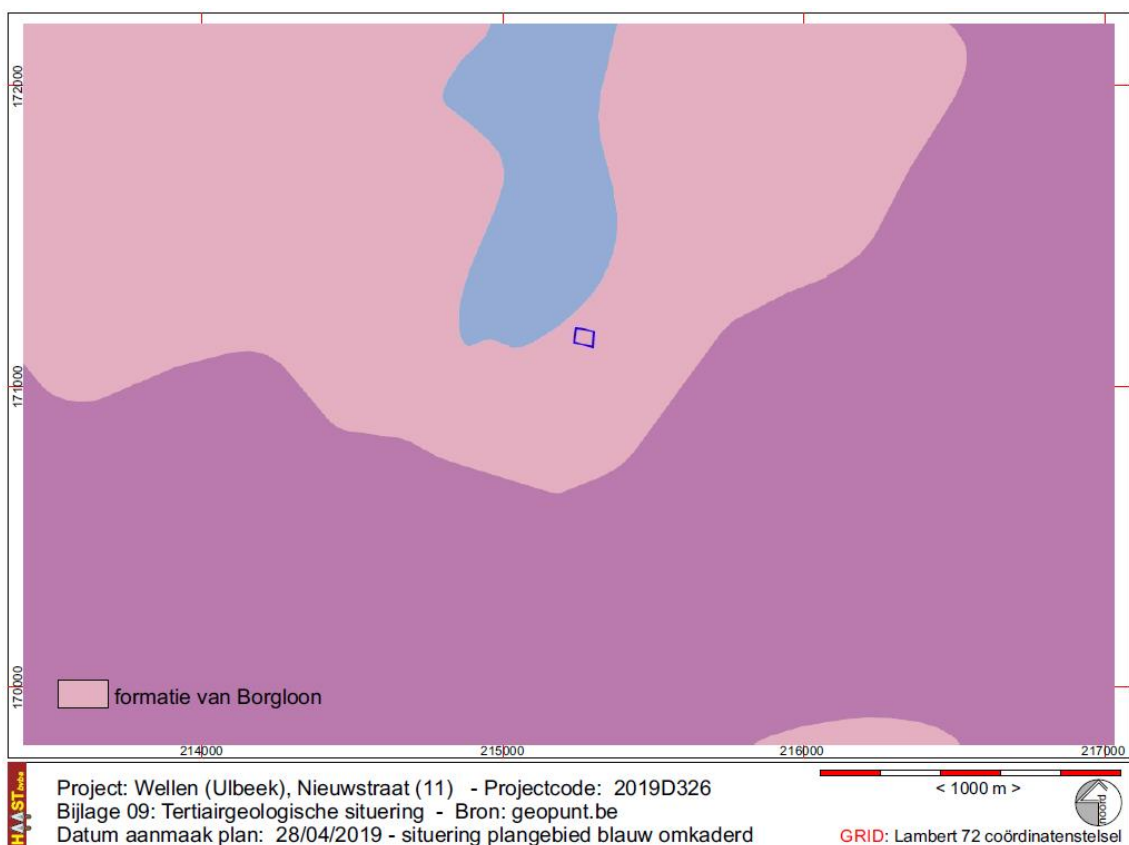

Fig. 14: tertiairgeologische kaart met situering van het projectgebied © geopunt.be

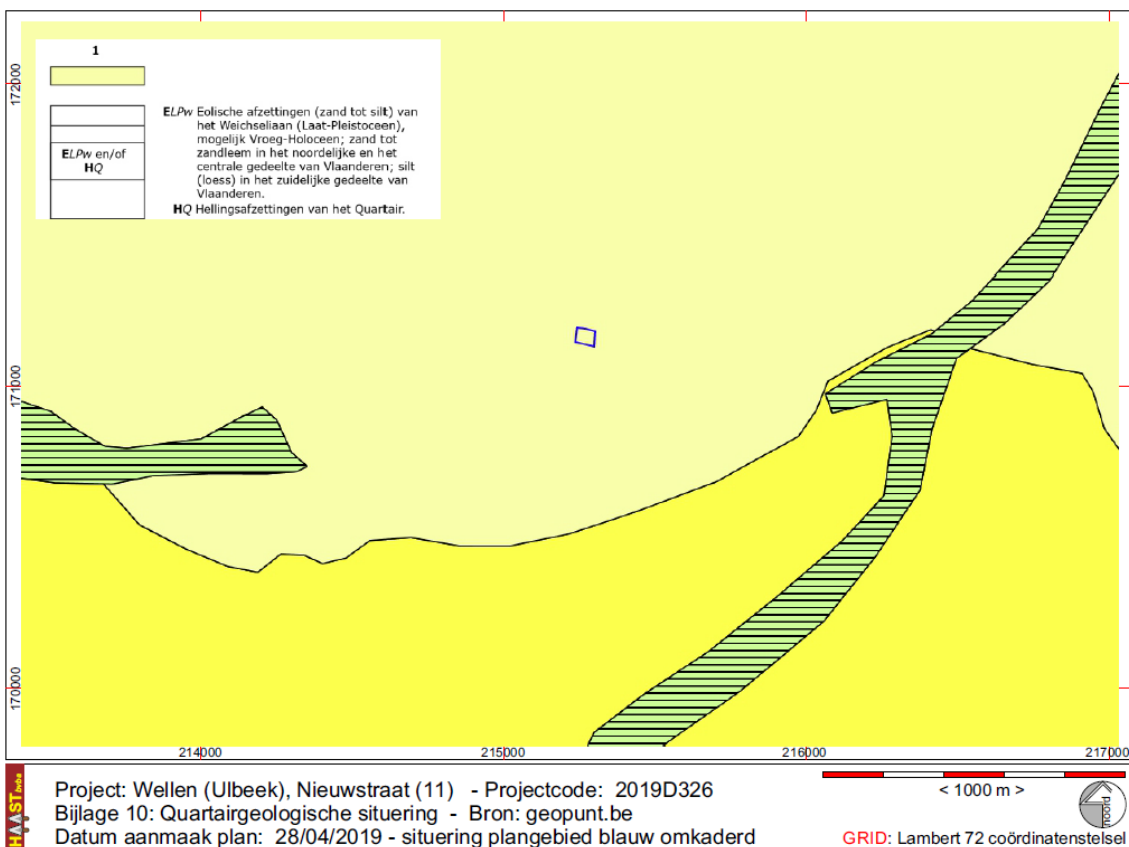

Fig. 15: Situering van het projectgebied op de quartairgeologische kaart © geopunt.be

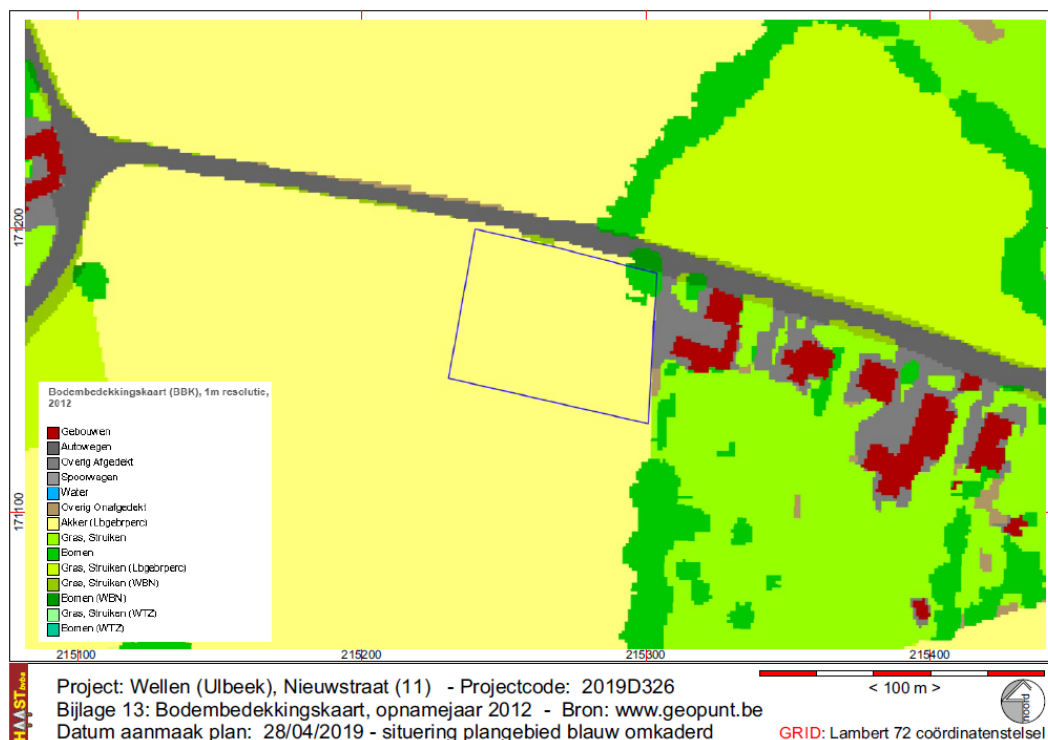

Fig. 16: Situering van het projectgebied op de bodembedekkingskaart uit 2012 © geopunt.be

d. Historisch-cartografische en archeologische situering van het projectgebied

Historische kaarten

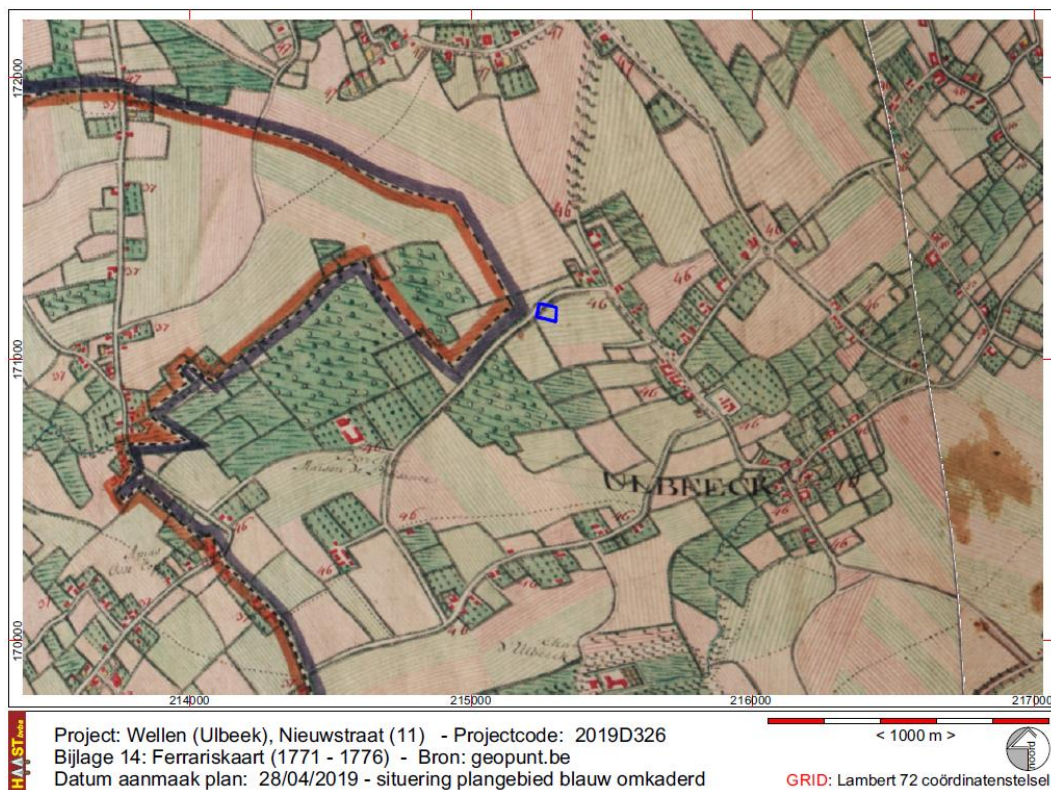

Fig. 17: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (1771-1776) © geopunt.be

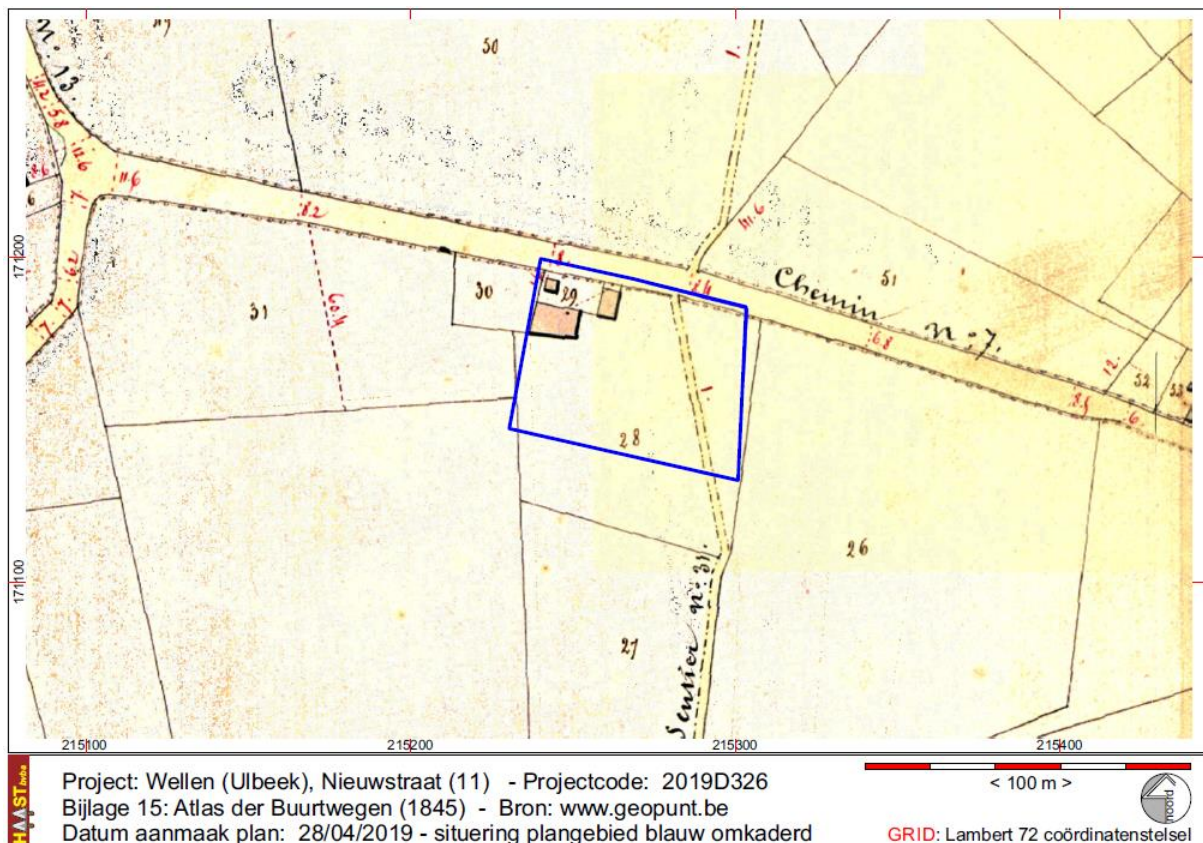

Fig. 18: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1845) © geopunt.be

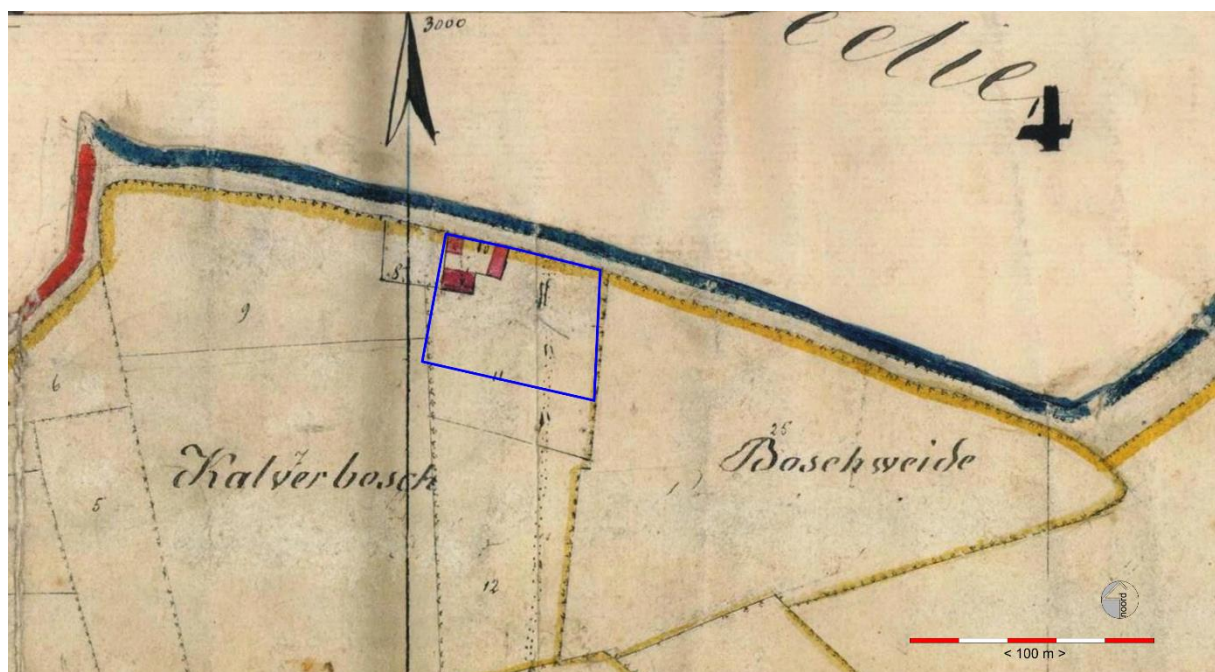

Fig. 19: situering van het projectgebied op het Primitief Kadaster (1809) © cartesius.be

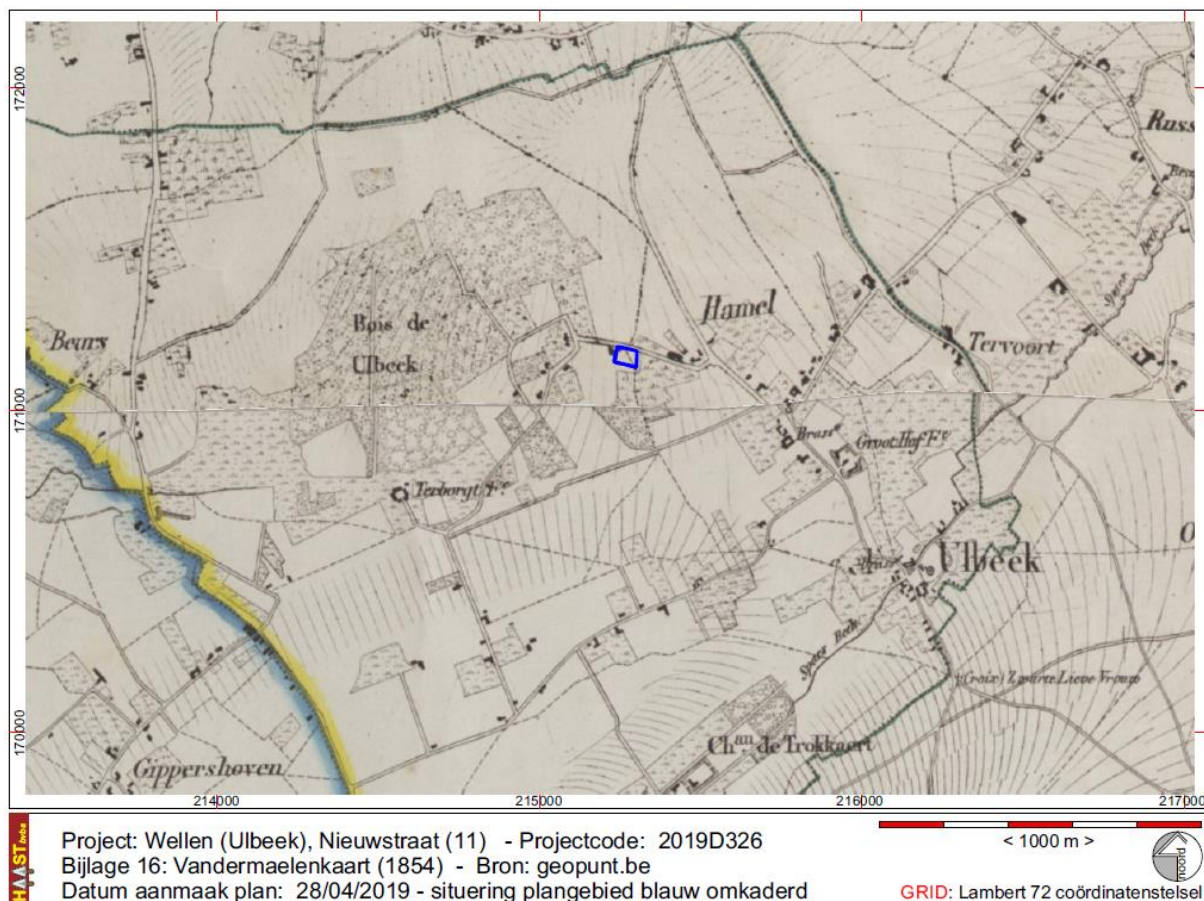

Fig. 20: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (1854) © geopunt.be

Op de historische kaarten verschijnt voor het eerst bebouwing op het Primitief Kadaster waarvan de opmetingen op het terrein eindigden op 4 maart 1809. In de uiterste noordwestelijke hoek van het projectgebied staan 3 gebouwtjes ingetekend; een klein boerderijtje met twee stallen. Dat boerderijtje staat eveneens op de Atlas der Buurtwegen ingetekend en op de Vandermaelenkaart. Op de Ferrariskaart staat geen bebouwing ingetekend binnen het projectgebied. Er kan dus verondersteld worden dat de eerste bebouwing op het terrein, wat betreft de Nieuwe Tijd en later, pas verschijnt in het begin van de 19de eeuw.

Op de topografische kaart uit 1958 is het gebouwencomplex nog volledig ingetekend, weliswaar als het ingetekende grondplan juist is, flink verbouwd. Op de kaart uit 1969 rest nog enkel het kleine gebouwtje aan de straat; (een deel van) het meest oostelijk gelegen gebouwtje op het primitief Kadaster.

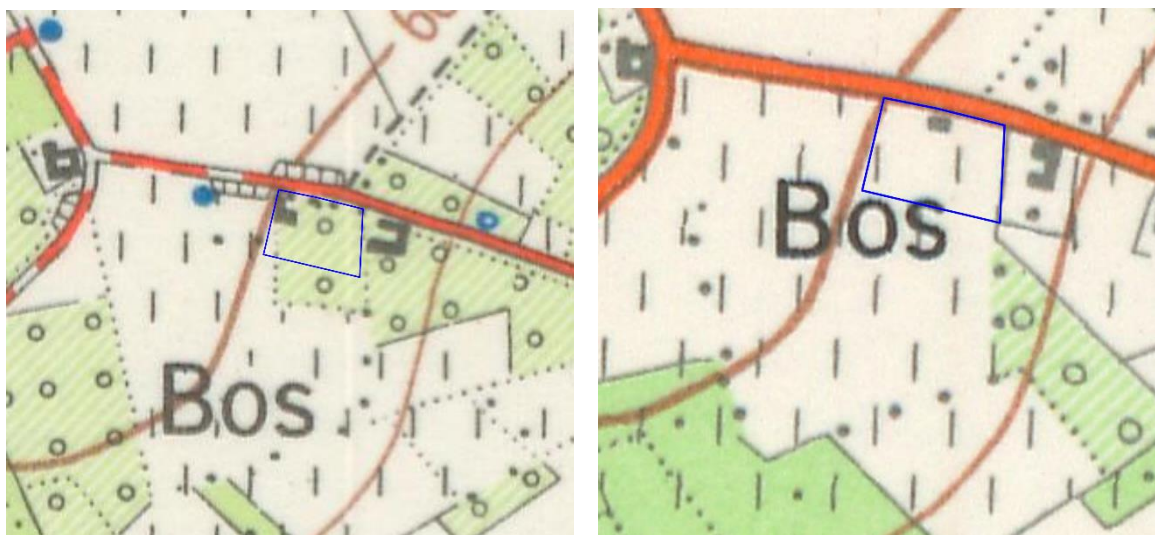

Fig. 21: Topografische kaarten, kaartblad Alken-Kortessems/33-3, uitgiftejaar 1958 (links) en 1969 (rechts) met aanduiding van het projectgebied blauw omkaderd © cartesius.be

Luchtfotografie

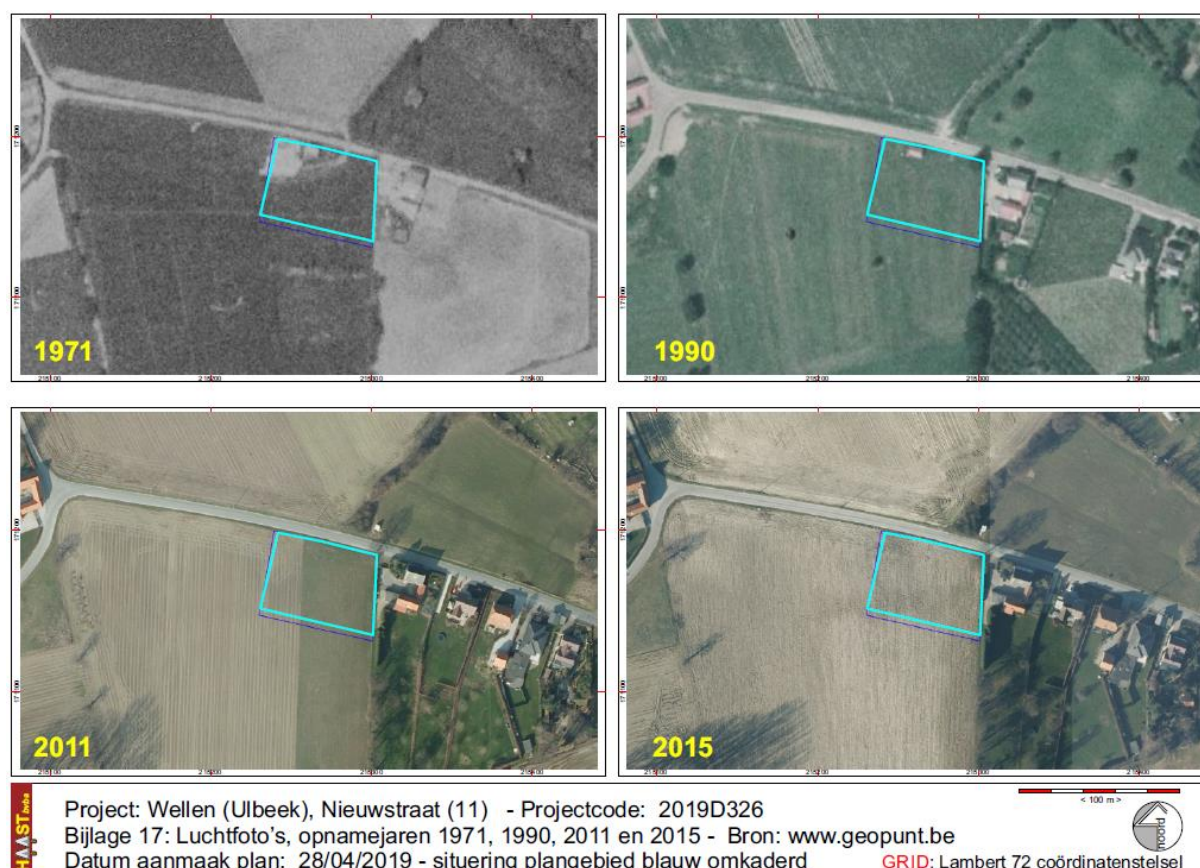

Fig. 22: Situering van het projectgebied op de luchtfoto's, opnamejaren 1971, 1988, 2012 en 2018 © geopunt.be

Op de luchtfoto uit 1971 zijn in de noordwestelijke hoek van het projectgebied nog duidelijk de sporen zichtbaar van het afbreken van het grootste gedeelte van het boerderijtje dat al aangeduid staat op het primitief kadasterplan. Het stalletje dat nog op de topografische kaart staat afgebeeld uit 1969 is ook op de luchtfoto uit 1990 nog aanwezig, en op de luchtfoto uit 2003 maar is in 2007 verdwenen.

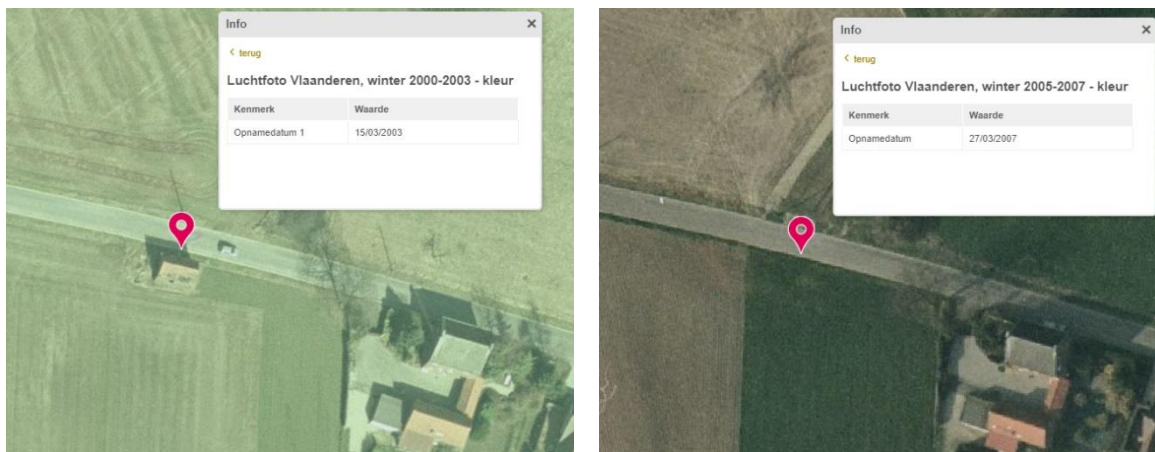

Fig. 23: luchtfoto's opnamejaren 2003 (links) en 2007 (rechts) ©geopunt.be

Archeologische situering

Binnen het projectgebied zijn geen vondstlocaties bekend. Rondom het projectgebied zijn 10 vondstlocaties bekend waarvan de zes meest nabij het projectgebied gelegen locaties op fig. 23 zijn aangeduid.

Locatie 700649: veldprospectie, losse vondst, lithisch materiaal, klopper, datering neolithicum

Locatie 700650: veldprospectie, losse vondst, lithisch materiaal, klingkern, datering onbepaald

Locatie 700645: veldprospectie, losse vondst, metaal, keltisch maskertje mogelijk villa, datering onbepaald

Locatie 700651: veldprospectie, losse vondst, metaal, bronzen beslag met mensenhoofd, datering onbepaald

Locatie 700655: toevalsvondst bij diepploegen van een akker, Vondstenconcentratie, Lithisch materiaal: fragment van een gepolijste bijl, gevleugelde pijlpunt, afslag van een gepolijste bijl, geretoucheerde afslag, datering: steentijd / neolithicum en Vondstenconcentratie Bouwmateriaal, dakpannen, imbrex met mortel, terra sigillata -scherven, fragment van maalsteen uit vulkanisch gesteente, datering Romeinse Tijd

Locatie 219077: metaaldetectie, losse vondsten, metaal, 7 onleesbare koperen munten, datering onbepaald, en losse vondsten, metaal, fragment metaal, fragment sleutel brons, gesp in brons, fragment brons, fragment zegellood, fragment brons en een koperen kruisbeeld, datering onbepaald.

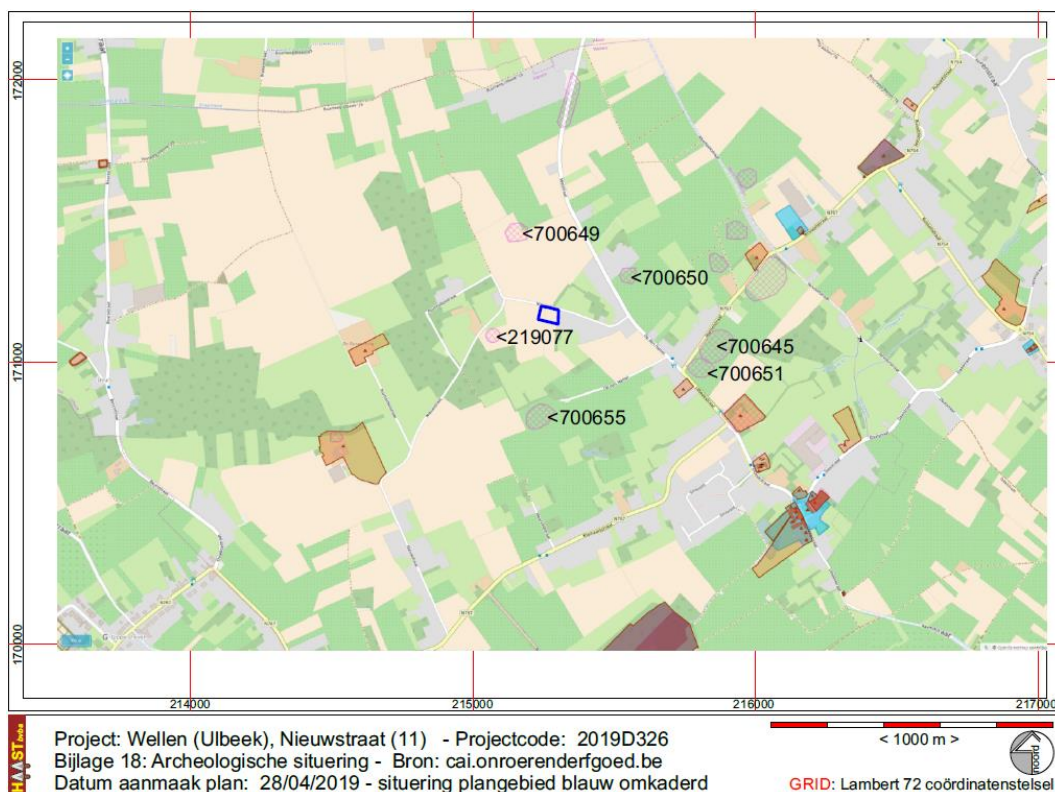

Fig. 24: Situering van het projectgebied op de cai-kaart 2019 ©cai.onroerendergoed.be

De belangrijkste vondstlocatie uit bovenstaande opsomming is locatie 700655 met vondsten uit het neolithicum en de Romeinse tijd. De aanwezigheid van bouw materiaal wijst mogelijk op een gebouw uit die periode in de omgeving van de vindplaats. De aanwezigheid van lithisch materiaal op 4 van de zes beschreven locaties wijst eveneens op mogelijke aanwezigheid van een site uit de steentijd, waarschijnlijk uit het neolithicum gelet op het aantreffen van fragmenten van gepolijste bijlen.

6. Synthese

- welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het projectgebied?

Het projectgebied was van het begin van de 19de eeuw tot in eind jaren 1960 in de meest noordwestelijke hoek van het terrein bebouwd met een klein boerderijtje. Dat gebouw werd rond 1970 afgebroken tot in de funderingen waarna het vrijgekomen stuk land ging deel uitmaken van een akker. Enkel een stalletje bleef nog overeind staan tot het jaar 2003/2004. Nadat ook dat afgebroken werd, werd ook dat stuk grond in gebruik genomen als akker. In de afwateringsgracht tussen de akker en de Nieuwstraat en aan de rand van het veld liggen her en der nog brokken puin, waarschijnlijk afkomstig van de afbraak van het stalletje.

Fig. 25: bouwpuin aan de rand van het veld/projectgebied

Veel belangrijker zijn de vondsten van lithische artefacten en fragmenten van Romeins aardewerk en bouwpuin. Die vondsten kunnen erop wijzen dat binnen de contouren van het projectgebied eveneens sporen uit de steentijd en/of Romeinse periode kunnen worden aangetroffen. De vindplaatsen bevinden zich in een straal van 300 m rondom het projectgebied; locatie 700655 met steentijd- en Romeinse vondsten ligt op slechts 170 m ten zuiden van het projectgebied. Dit verhoogt de kans op het aantreffen van zowel steentijdartefacten als sporen uit de Romeinse tijd binnen het projectgebied.

De verwachting naar sporen uit de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd schatten we als matig tot laag in aangezien de historische kaarten geen enkele indicatie opleverden van enige vorm van bebouwing op het terrein. Enkel de Ferrariskaart geeft enig inzicht in het terreingebruik voor landbouwdoeleinden.

Vanaf begin 19de eeuw verschijnt er dus bebouwing op het terrein, maar even belangrijk is het feit dat op het primitief kadaster de toponiemen *Kalverbosch* en *Boscherweide* voorkomen ter hoogte van het projectgebied. Op de topografische kaarten uit 1958 en 1969 staat het toponiem *Bos* vermeld. Het volledige projectgebied is bovendien op de topografische kaart uit 1958 ingetekend als een boomgaard.

- welke evolutie kende het landschap van het projectgebied?

Het projectgebied is gelegen op het haspengouws plateau dat gekenmerkt wordt door een afwisseling van heuvels en dalen. Na de ontbossing in het neolithicum ontstaat een landschap met her en der akkers, weiden, beemden en bossen. Vanaf de Middeleeuwen wordt het landschap meer en meer ingenomen voor landbouwdoeleinden. Het landschap wordt ingenomen door een afwisseling van boomgaarden en weiden zoals onder meer blijkt uit de Ferrariskaart uit de periode 1771 – 1776. Ook nu nog is het projectgebied gelegen in een uitgestrekt licht glooiend landschap met een afwisseling van weiden, akkers, boomgaarden en bossen.

- welke evolutie kende het gebruik van het terrein?

De evolutie van het gebruik van het terrein is vrij eenvoudig. Het projectgebied hoorde tot het landbouwareaal ten noordwesten van de kern van het dorp Ulbeek. In de 19de eeuw wordt binnen het projectgebied een klein boerderijtje gebouwd en, zoals blijkt uit de topografische kaarten van 1958, maar ook uit die van 1871 en 1886, is het projectgebied ingemone door een boomgaard. Het boerderijtje wordt rond 1970 afgebroken. Wanneer de boomgaard gekapt wordt en het terrein in gebruik genomen wordt als akker is niet duidelijk; alleszins na 1958 gelet op de intekening van het gebied op de topografische kaarten. Momenteel is het gebied in gebruik als akker.

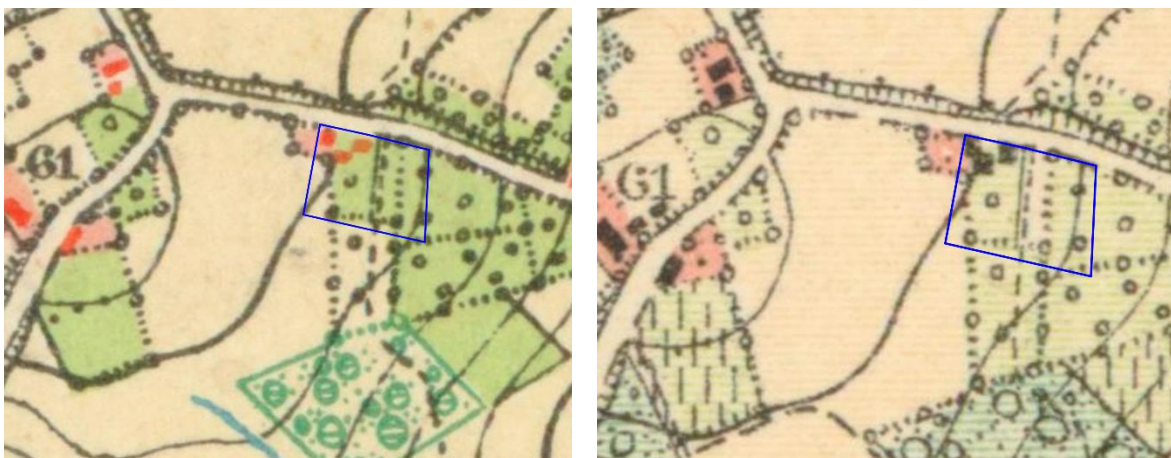

Fig. 26: situering van het projectgebied op de topografische kaartbladen Alken XXXIII-3 uit 1871 (links) en 1886 (rechts) © cartesius.be

- wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief?

Mocht er nog bodemarchief aanwezig zijn dan zullen de bouwwerken, bouwen van woningen, vernietigend zijn voor eventuele archeologische sporen/relicten.

Verstoorde zones:

Binnen het projectgebied kan de zone waarin het afgebroken boerderijtje stond beschouwd worden als een verstoorde zone. Mogelijk dient echter heel het projectgebied beschouwd te worden als matig verstoord gelet op het feit dat de boomgaard gerooid werd en het terrein vermoedelijk ergens in de jaren 1960 omgevormd werd tot akker. Het rooien en vooral ontstronken van de bomen heeft ongetwijfeld gezorgd voor verstoringen in de oorspronkelijke bodemopbouw. Het is echter niet bekend hoe dicht het terrein begroeid was.

Fig. 27: Verstoorde zones binnen het projectgebied aangeduid op de luchtfoto uit 1971 (© geopunt.be).

Een afweging van de methodes voor verder archeologisch onderzoek en archeologische evaluatie van het projectgebied:

De beschikbare methodes binnen een vooronderzoek zonder of met zeer beperkte ingreep in de bodem:

Geofysisch onderzoek spoort weliswaar anomalieën in de bodem op maar aangezien er geen structuren in harde materialen, baksteen, natuursteen, of sporen van prehistorische aardwerken verwacht worden zal dit eerder moeilijk interpreteerbare sporen opleveren die enkel geïnterpreteerd of gedetermineerd kunnen

worden door een ondersteunende ingreep in de bodem. Bovendien is deze methode duur en zullen de resultaten niet opwegen tegen de kosten.

Veldkartering: op 27/04/2019 hebben we op het gedeelte van het projectgebied dat niet begroeid was een veldprospectie gedaan. Dat heeft enkel als resultaat opgeleverd dat in het veld en vooral aan de rand tegen de Nieuwstraat redelijk veel (recent) bouwpuin werd aangetroffen (cf. fig. 24). Er werden geen aardewerkscherven of andere artefacten aangetroffen.

Landschappelijk bodemonderzoek is mogelijk om na te gaan in hoeverre de oorspronkelijke bodemopbouw bewaard gebleven is, hetzij eventueel geschonden. Aangezien er aanwijzingen zijn waaruit blijkt dat heel het terrein deels ernstig deels matig verstoord kan zijn, is het aangewezen om na te gaan in hoeverre de sloopwerken van het boerderijtje en het rooien van de boomgaard een invloed hebben gehad op de oorspronkelijke bodemopbouw en wat nog de kans is op het aantreffen van archeologische erfgoedwaarden in situ. Hiervoor worden 5 boringen voorzien

Verkennd/waarderend archeologisch booronderzoek: er zijn geen directe indicaties voor het mogelijk aantreffen van prehistorische artefacten, zelfs eerder aanwijzingen die laten vermoeden dat steentijdsites mogelijk slechts in verstoorde toestand kunnen aangetroffen worden, afhankelijk van de historische bodemingrepen zoals het rooien van de boomgaard en het afbreken van het boerderijtje. Een verkennd archeologisch booronderzoek is echter aangewezen omdat in de nabijheid van het projectgebied vondstconcentraties zijn aangetroffen van lithische artefacten uit het neolithicum.

Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem:

Proefsleuven: via het programma van maatregelen zal een proefsleuvenonderzoek, mocht het verkennd archeologisch booronderzoek geen resultaten opleveren, opgelegd worden om het projectgebied archeologisch verder te kunnen waarden.

7. Advies:

De meest aangewezen manier om het terrein landschappelijk en archeologisch te waarden is om inzien een **landschappelijk booronderzoek** eventueel – afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek - gevolgd door een **verkennd archeologisch booronderzoek**, eventueel gevolgd door een waarderend archeologisch booronderzoek en/of onmiddellijk gevolgd door een plangebieddekkend **proefsleuvenonderzoek** door middel van parallelle proefsleuven van 2 m breed over de volledige oppervlakte van het bedreigde terrein. De proefsleuven worden best parallel aan de Nieuwstraat aangelegd. Hierdoor volgt de oriëntatie van de sleuven de helling van het terrein, en, gelet op de grootte van het projectgebied, is dit de meest praktische oriëntatie om met een graafmachine proefsleuven aan te leggen.

Indien tijdens deze prospecties voldoende aanwijzingen worden aangetroffen voor een archeologisch interessante site die kennisvermeerdering kan opleveren voor het gebied en de regio dan zal een vervolgonderzoek worden opgelegd in de vorm van een archeologische opgraving hetzij binnen een afgebakende zone, hetzij over heel de oppervlakte van het bedreigde terrein. Dit is echter pas mogelijk na bekrachtiging van een archeologienota met de resultaten van het archeologisch vooronderzoek gekoppeld aan een programma van maatregelen.

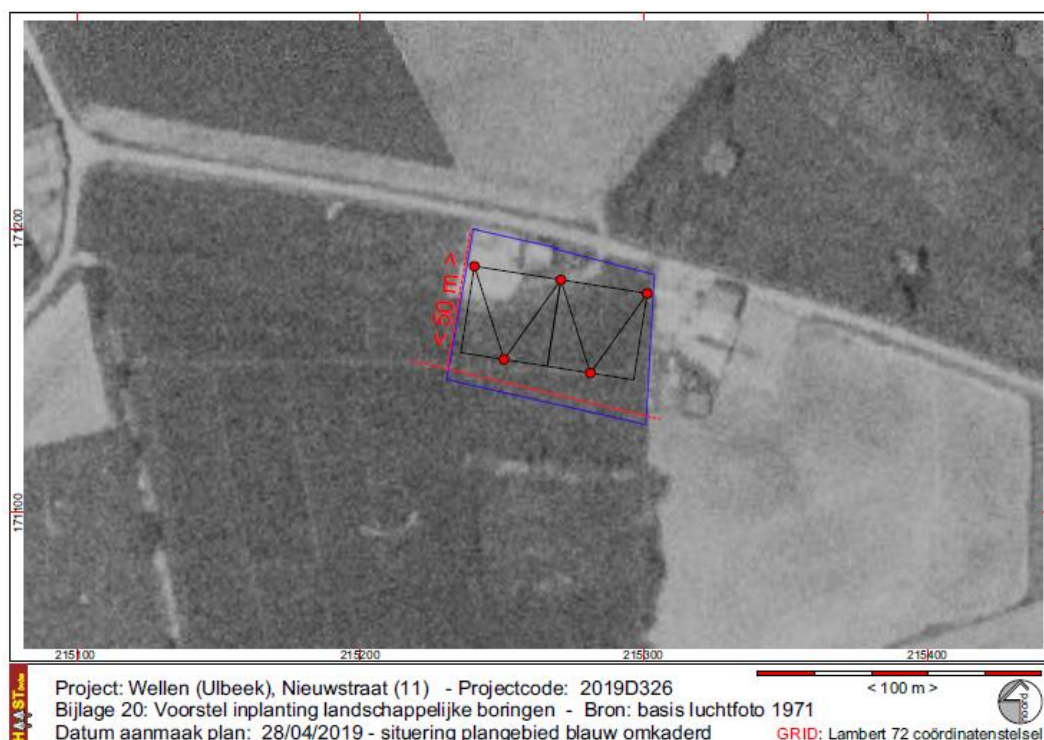

Fig. 28: Voorstel van inplanting van de landschappelijke boringen

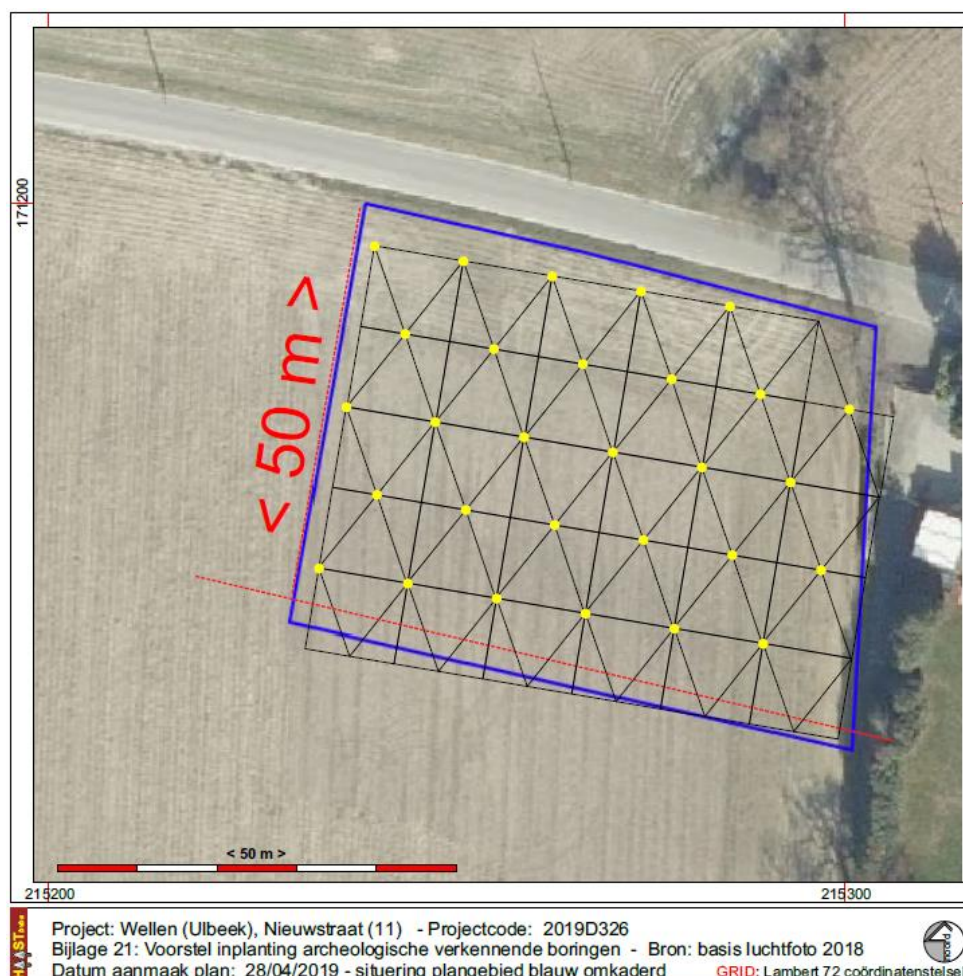

Fig. 29: Voorstel van inplanting van de verkennende archeologische boringen

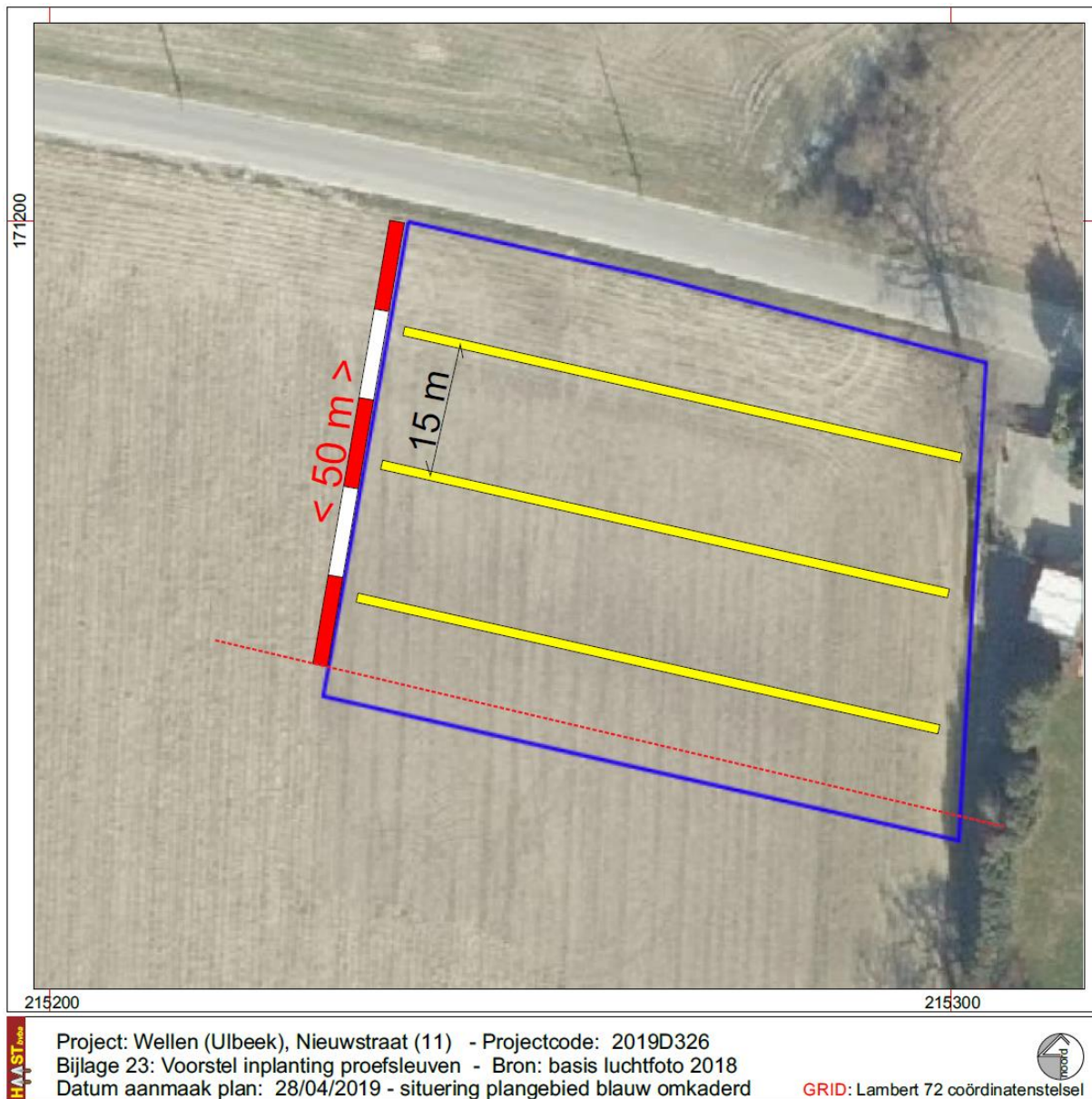

Fig. 30: Voorstel van inplanting van de proefsleuven

8. Samenvattingen

Samenvatting gespecialiseerd publiek

Zie punt 6 en 7

Samenvatting niet-gespecialiseerd publiek

Aan de Nieuwstraat in Ulbeek, deelgemeente van Wellen, wenst men aansluitend bij huisnummer 11 een verkaveling te realiseren binnen het in het Gewestplan vastgelegde woonuitbreidingsgebied. De oppervlakte van het te verkavelen gebied is groter dan 30 are (3.000 m²) waardoor het gevat is door het decreet Onroerend Erfgoed en men verplicht is een archeologisch traject te volgen. Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het

terrein bij wijze van spreken archeologisch onbekend gebied is. Maar op een honderdtal meter afstand is er wel een belangrijke vindplaats van artefacten uit de steentijd en Romeinse tijd. Ook ten oosten van het projectgebied zijn vondsten uit de steentijd bekend. Binnen het projectgebied heeft blijkbaar ooit een klein boerderijtje gestaan met een grote boomgaard. Dat boerderijtje is afgebroken, de boomgaard is gerooid en het terrein is momenteel in gebruik als akker. Omdat het slopen van de gebouwen en rooien van de bomen mogelijk verstoringen hebben teweeg gebracht in de oorspronkelijke bodemopbouw, wordt via het programma van maatregelen een archeologisch traject opgelegd beginnend met een landschappelijk bodemonderzoek. De verdere stappen in het archeologisch traject zijn afhankelijk van de resultaten van dat landschappelijk bodemonderzoek.

9. Bibliografie en bronnen

Uitgegeven Bronnen

BAEYENS, L., 1970, Bodemkaart van België, verklarende tekst bij het kaartblad ALKEN 92W, Centrum voor Bodemkartering - publikaties van het Comité voor het opnemen van de Bodemkaart en de Vegetatiekaart van België.

LAGA, P., LOUWYE, S. en GEETS, S. (red.), 2001, Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium), *Geologica Belgica* 4(1-2), p. 135-152.

MARÉCHAL, R., 1993, A new lithostratigraphic scale for the Paleogene of Belgium, *Bulletin Belgische Vereniging voor Geologie* 102, p. 215-229.

DONDEYNE, S., VANIERSCHOT, L., LANGOHR, R., VAN RANST, E. en DECKERS, J., 2015, De grote bodemgroepen van Vlaanderen: Kenmerken van de "Reference Soil Groups" volgens het internationale classificatiesysteem World Reference Base, KU Leuven & Universiteit Gent in opdracht van Vlaamse overheid, Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, Afdeling Land en Bodembescherming, Ondergrond, Natuurlijke Rijkdommen, 2015.

HANECA, K., DEBRUYNE, S., VANHOUTTE en ERVYNCK, A., 2016, Onderzoeksrapport - archeologisch onderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie. Agentschap Onroerend Erfgoed. Brussel.

VAN RANST, E. en SYS, C., 2000, Eénduidige legende van de digitale bodemkaart van Vlaanderen (schaal 1:20000). VLM

BAUWENS-LESENNE, M., 1968, Oudheidkundige repertoria VIII, Bibliografisch repertorium van de oudheidkundige vondsten in Limburg, behoudens Tongeren-Koninksem (vanaf de vroegste tijden tot de Noormannen), Brussel

Digitale Bronnen

Geraadpleegde websites:

Kadastrale gegevens: http://ccff02.minfin.fgov.be/cadgisweb/?local=nl_BE

De Centraal Archeologische Inventaris

www.geopunt.be en www.cartesius.be voor de historische kaarten en luchtfoto's

www.onroerenderfgoed.be

loket.onroerenderfgoed.be

10. Lijst van de figuren

Coverfoto: het projectgebied gefotografeerd op 27/04/2019

Fig. 1: Bounding Box

Fig. 2: Kadastraal uittreksel dd. 2019 © cadgis viewer

Fig. 3: Situering van het onderzoeksgebied op de topografische kaart 1/10.000. © NGI & cartoweb

Fig. 4: Situering van het onderzoeksgebied op de luchtfoto's, opnamejaar 2011. © Geopunt.be

Fig. 5: uittreksel uit het Gewestplan Sint-Truiden – Tongeren d.d. 1977-04-05 met aanduiding van het projectgebied (blauw omlijnd) © geopunt.be

Fig. 6: gegeorefereerd verkavelingsplan © D. Ballet

Fig. 7: verkavelingsplan zoals aangereikt © D. Ballet

Fig. 8: foto's van het terrein in haar huidige toestand, opnames dd 27/04/2019, kijkrichting west - oost en noord – zuid (rechts)

Fig. 9: Bodemkaart van België © geopunt.be

Fig. 10: Bodemkaart van België volgens de WRB © geopunt.be

Fig. 11: digitaal hoogtemodel, terreinmodel 1 m op projectgebied-schaal © geopunt.be

Fig. 12: Digitaal Hoogtemodel, terreinmodel 1m en hoogteprofielen © geopunt.be

Fig. 13: Hydrografische situering van het projectgebied © geopunt.be

Fig. 14: tertiairgeologische kaart met situering van het projectgebied © geopunt.be

Fig. 15: Situering van het projectgebied op de quartairgeologische kaart © geopunt.be

Fig. 16: Situering van het projectgebied op de bodembedekkingskaart uit 2012 © geopunt.be

Fig. 17: Situering van het projectgebied op de Ferrariskaart (1771-1776) © geopunt.be

Fig. 18: Situering van het projectgebied op de Atlas der Buurtwegen (1845) © geopunt.be

Fig. 19: situering van het projectgebied op het Primitief Kadaster (1809) © cartesius.be

Fig. 20: Situering van het projectgebied op de Vandermaelenkaart (1854) © geopunt.be

Fig. 21: Topografische kaarten, kaartblad Alken-Kortesse/33-3, uitgiftejaar 1958 (links) en 1969 (rechts) met aanduiding van het projectgebied blauw omkaderd © cartesius.be

Fig. 22: Situering van het projectgebied op de luchtfoto's, opnamejaren 1971, 1988, 2012 en 2018 © geopunt.be

Fig. 23: luchtfoto's opnamejaren 2003 (links) en 2007 (rechts) ©geopunt.be

Fig. 24: Situering van het projectgebied op de cai-kaart 2019 ©cai.onroerenderfgoed.be

Fig. 25: bouwpuin aan de rand van het veld/projectgebied

Fig. 26: situering van het projectgebied op de topografische kaartbladen Alken XXXIII-3 uit 1871 (links) en 1886 (rechts) © cartesius.be

Fig. 27: Verstoorde zones binnen het projectgebied aangeduid op de luchtfoto uit 1971 (© geopunt.be).

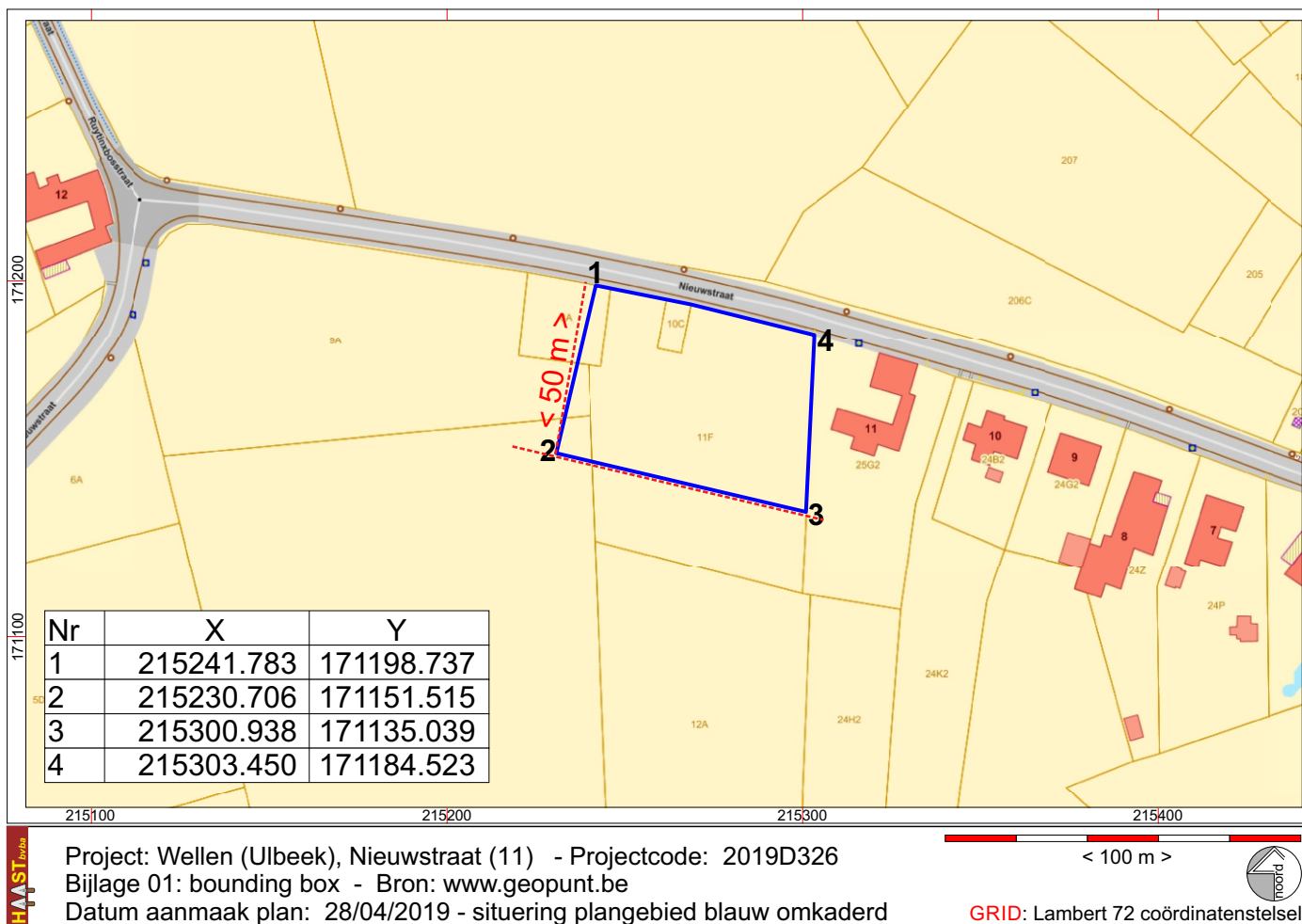
Fig. 28: Voorstel van inplanting van de landschappelijke boringen

Fig. 29: Voorstel van inplanting van de verkennende archeologische boringen

Fig. 30: Voorstel van inplanting van de proefsleuven

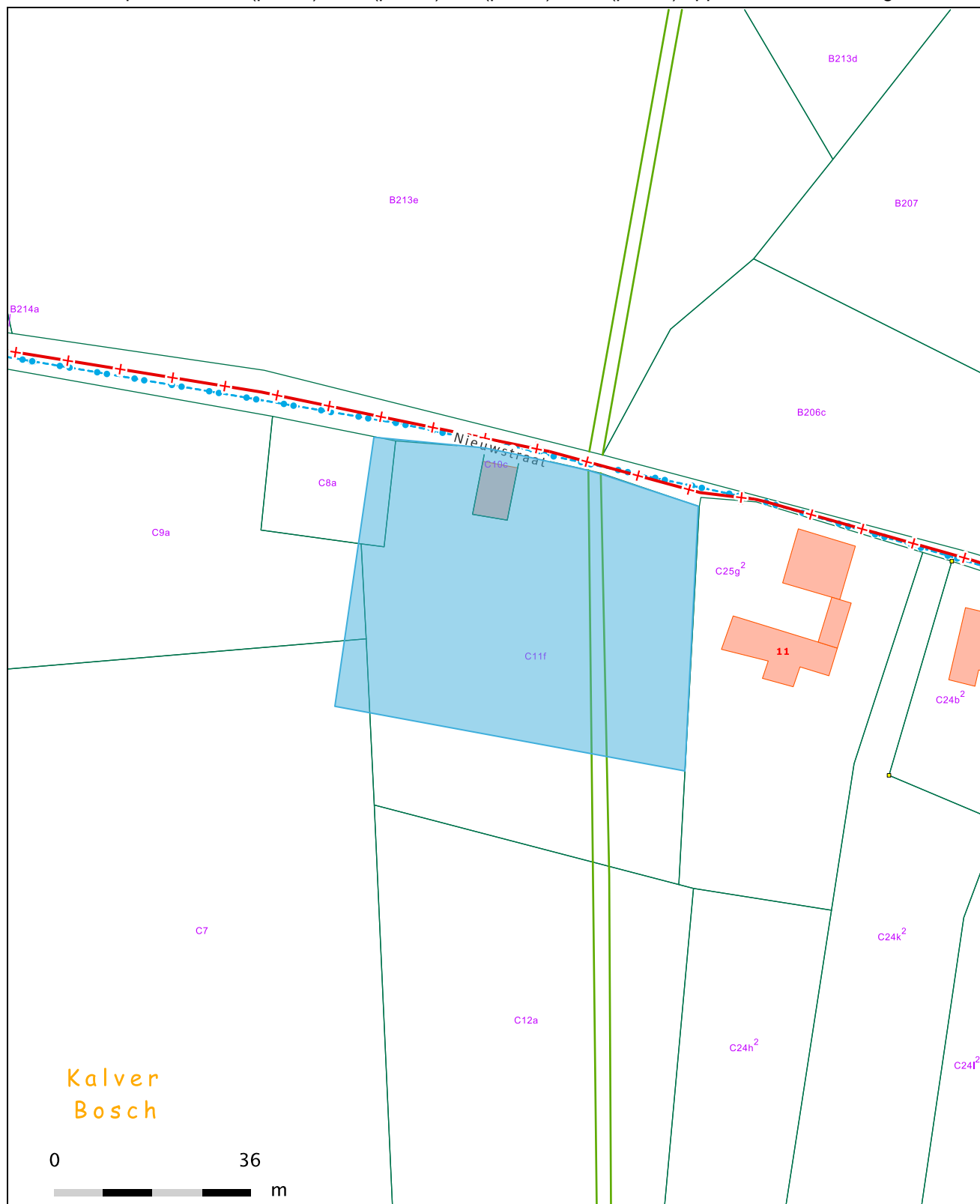
11. Lijst van de plannen (bijlagen)

plannr	Type plan	onderwerp	Analoog/digitaal	datum
1	Plan	Bounding Box	Digitaal	2019
2	Kaart	Kadasterplan	Digitaal	12/04/2019
3	Kaart	Topografische kaart	Digitaal	2009
4	Plan	verkavelingsplan, gegeorefereerd	Digitaal	2019
5	Plan	Verkavelingsplan zoals aangereikt	Digitaal	2019
6	Kaart	Digitaal Hoogtemodel op projectgebiedschaal	Digitaal	2019
7	Kaart	Digitaal Hoogtemodel op macroschaal	Digitaal	2019
8	Kaart	Hydrografische situering	Digitaal	2019
9	Kaart	Tertiairgeologische kaart	Digitaal	2019
10	Kaart	Quartaairgeologische kaart	Digitaal	2019
11	Kaart	Bodemkaart van België	Analoog	19..
12	Kaart	Bodemkaart volgens de WRB	Digitaal	2014
13	Kaart	Bodembedekkingskaart 2012	Digitaal	2012
14	Kaart	Ferrariskaart	Analoog	1771-1776
15	Kaart	Atlas der Buurtwegen	Analoog	1845
16	Kaart	Vandermaelenkaart	Analoog	1854
17	Luchtfoto's	Opnames 1971, 1990, 2011, 2015	Digitaal	1971 – 2015
18	Kaart	Centraal Archeologische kaart	Digitaal	2019
19	Plan	Verstoorde zone	Digitaal	2019
20	Plan	Voorstel inplanting landschappelijke boringen	Digitaal	2019
21		Voortel inplanting archeologische, verkennende boringen	Digitaal	2019
22	Plan	Voorstel inplanting proefsleuven	Digitaal	2019

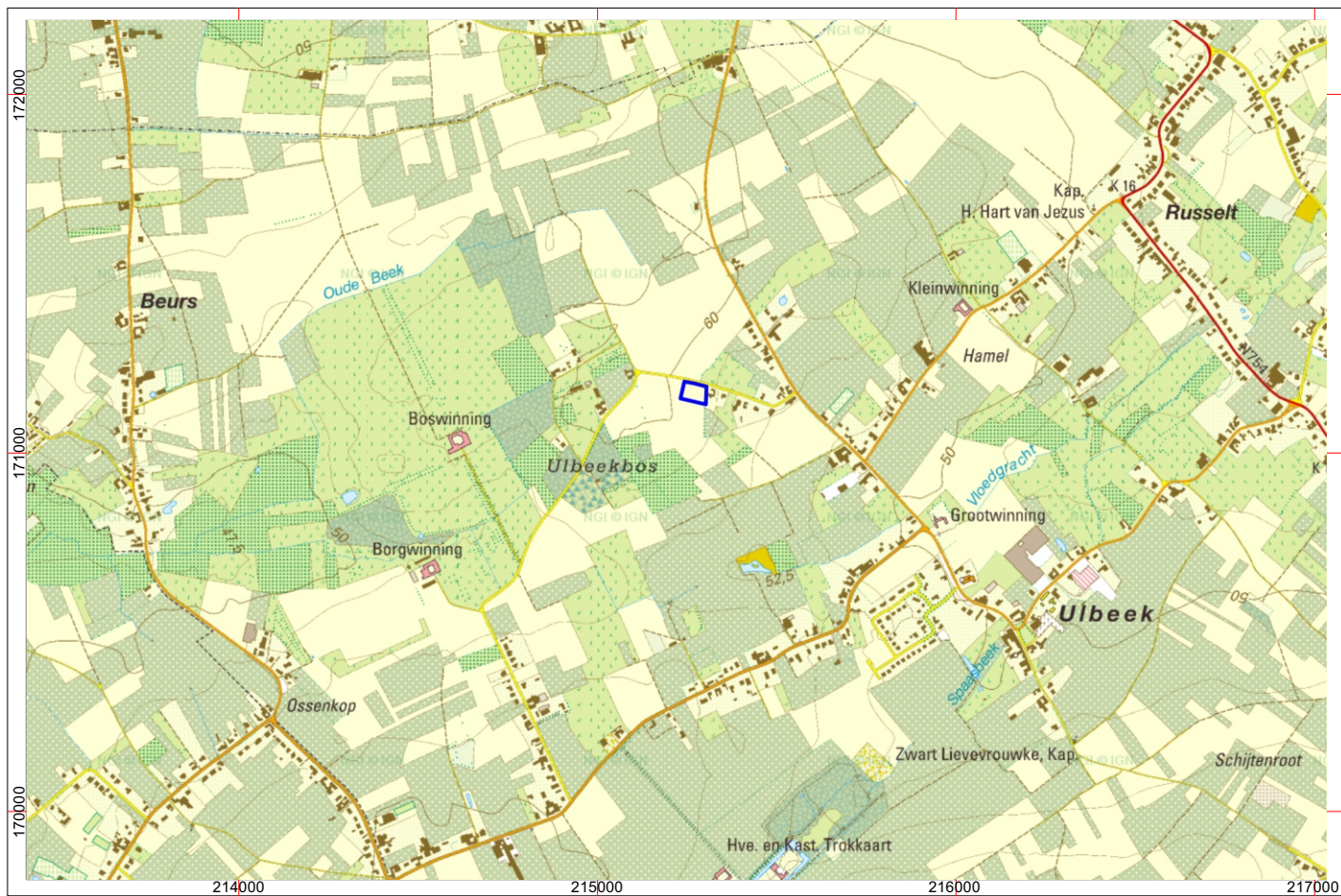

percelen C8a (partim), C9a (partim), C7 (partim), C11f (partim) oppervlakte verkaveling: 3373 m²

© 26/04/2019 - De AAPD is de auteur van het kadastraal percelenplan en de producent van de databank waarin deze gegevens zijn opgenomen en geniet de intellectuele eigendomsrechten opgenomen in de Auteurswet en de Databankenwet. Vanaf 01/01/2018 worden de gebouwen op het kadastraal percelenplan geleidelijk vervangen door een dataset beheerd door de gewesten. De AAPD zal dan niet langer verantwoordelijk zijn voor de voorstelling van de gebouwen op het kadastraal percelenplan.

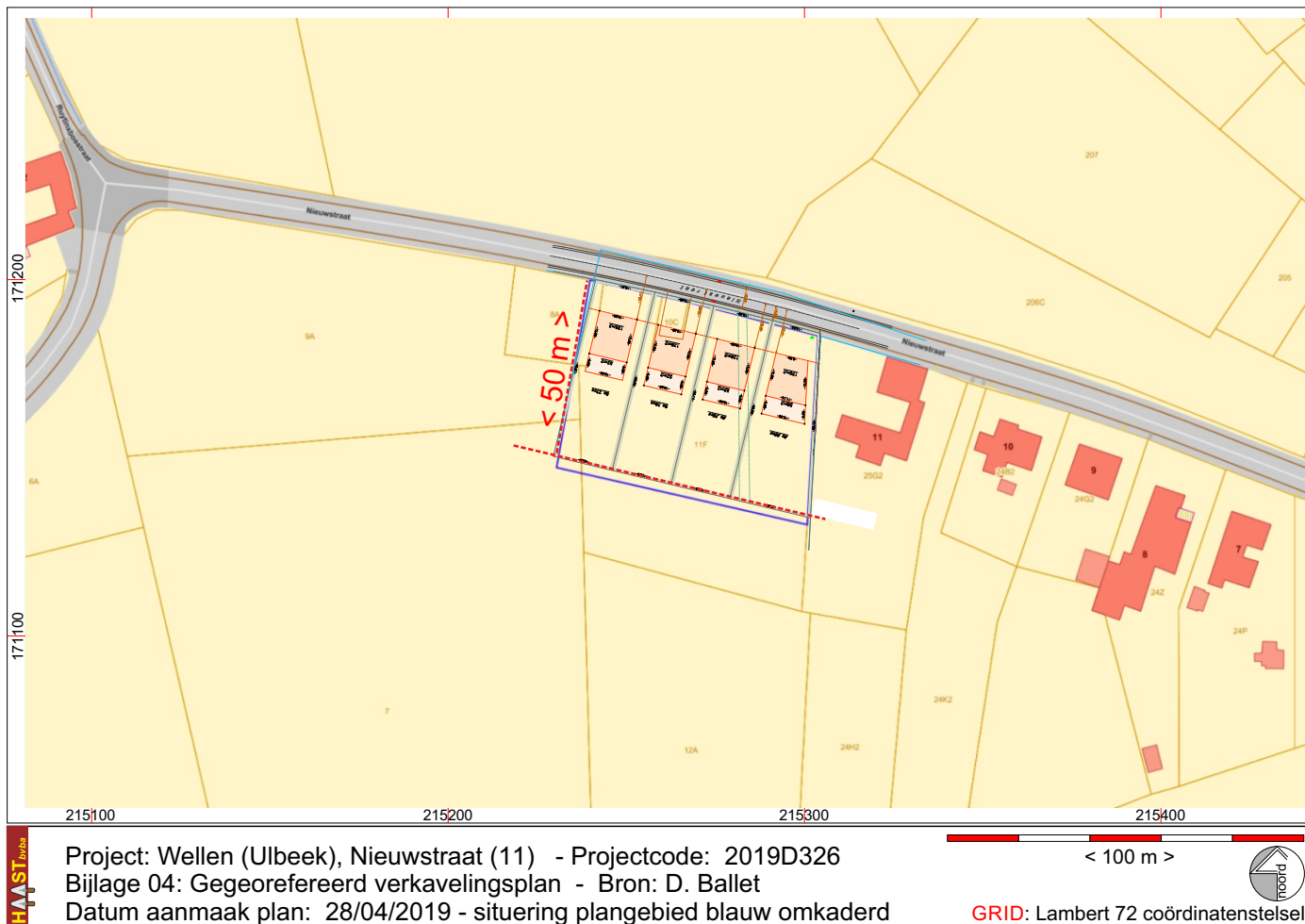
HAAS
Taal

Project: Wellen (Ulbeek), Nieuwstraat (11) - Projectcode: 2019D326
 Bijlage 03: Topografische situering - Bron: ngi topoviewer
 Datum aanmaak plan: 28/04/2019 - situering plangebied blauw omkaderd

< 1000 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

Gemeente Wellen Afdeling 4 (Ulbeek) sectie C
nr. 8a, 9a, 7, 10c, 11en 12a

LANDMETER-EXPERT SCHATTER ONROEREND RECHTSGEENDE
INGESCHREVEN OP HET TABELAU VAN DE FEDERALE RADEN (OTTF) / INREGISTRÉ
ballet denise
denise.ballet@pandora.be
adres: oudestraat 35 3510 Spalbeek - Hasselt
Tel: 011/25.12.19 Fax: 011/21.59.10 Gsm: 0477/98.10.05

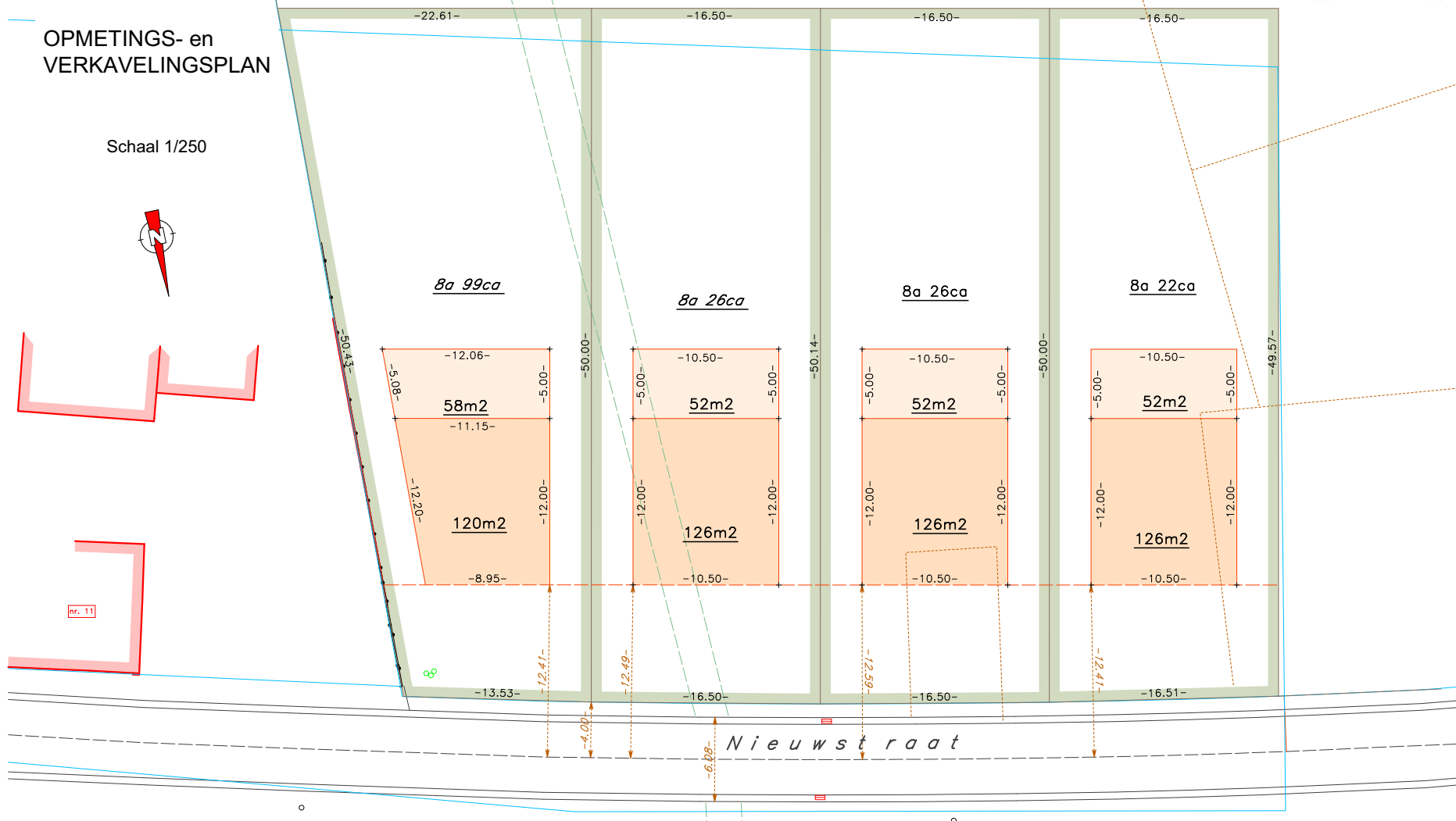

OPMETINGS- en
VERKAVELINGSPLAN

Schaal 1/250

nr. 11

Dit plan mag niet gevoegd worden bij de verkoopstukken.

Na het verkrijgen van de vergunning zal een afpalingsplan worden opgesteld overeenkomstig de vergunning

Het afpalingsplan zal voorzien zijn van de juiste grensmaten, de coördinaten en de oppervlakten

Opgemeten in Belgium-LB72 Coördinaten

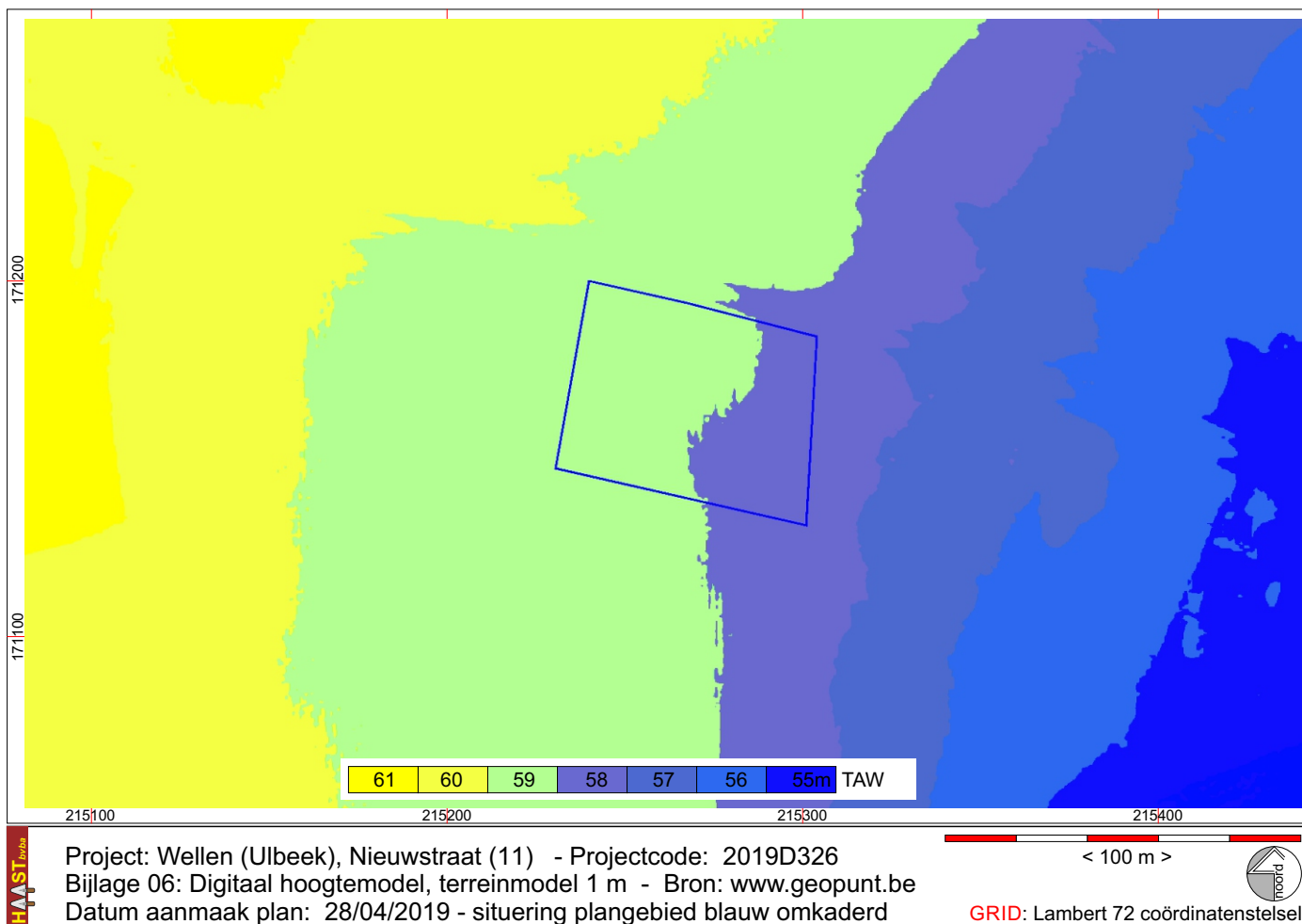
HAAST

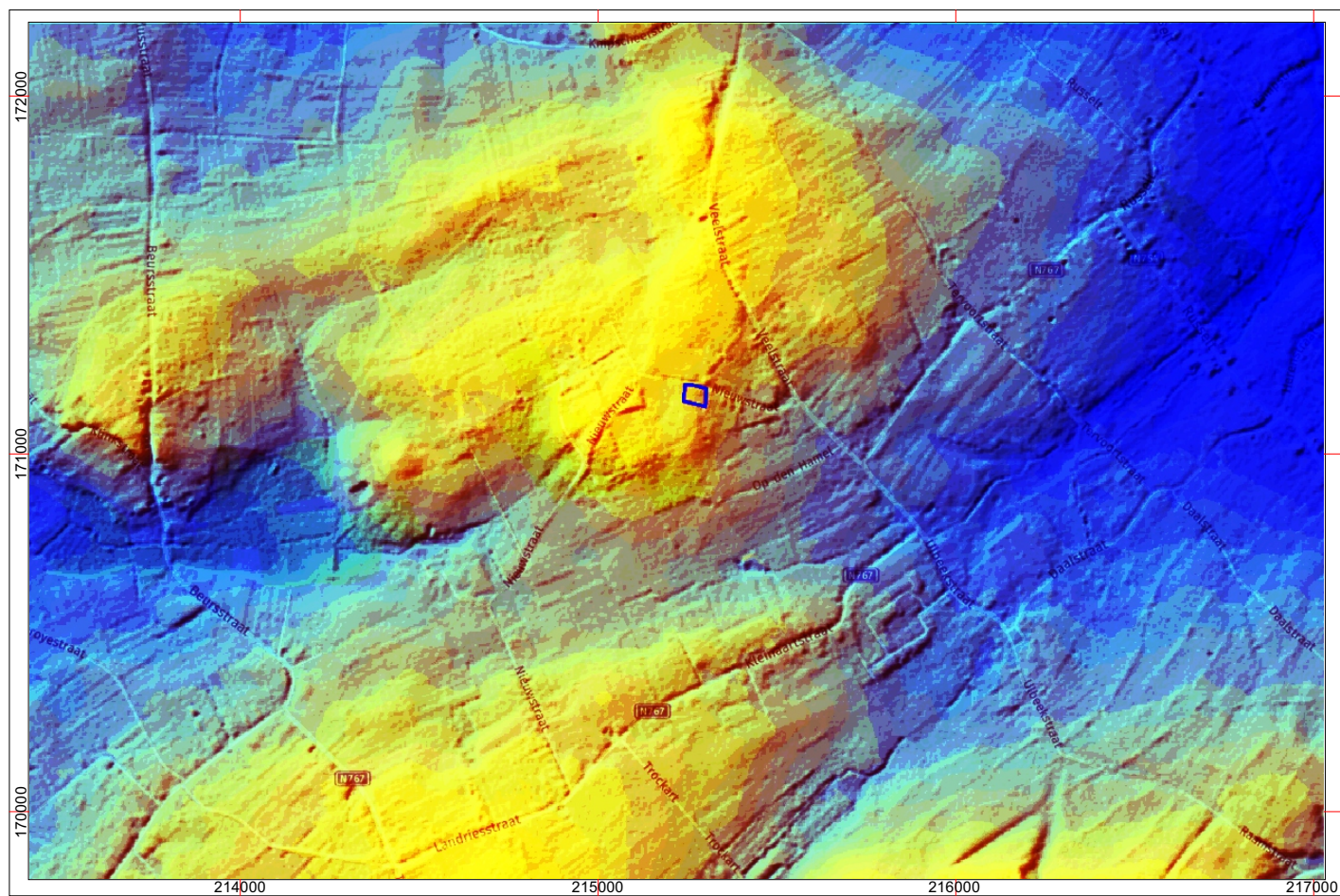
Project: Wellen (Ulbeek), Nieuwstraat (11) - Projectcode: 2019D326
Bijlage 05: Verkavelingsplan zoals aangereikt - Bron: D. Ballet
Datum aanmaak plan: 28/04/2019 - situering plangebied blauw omkaderd

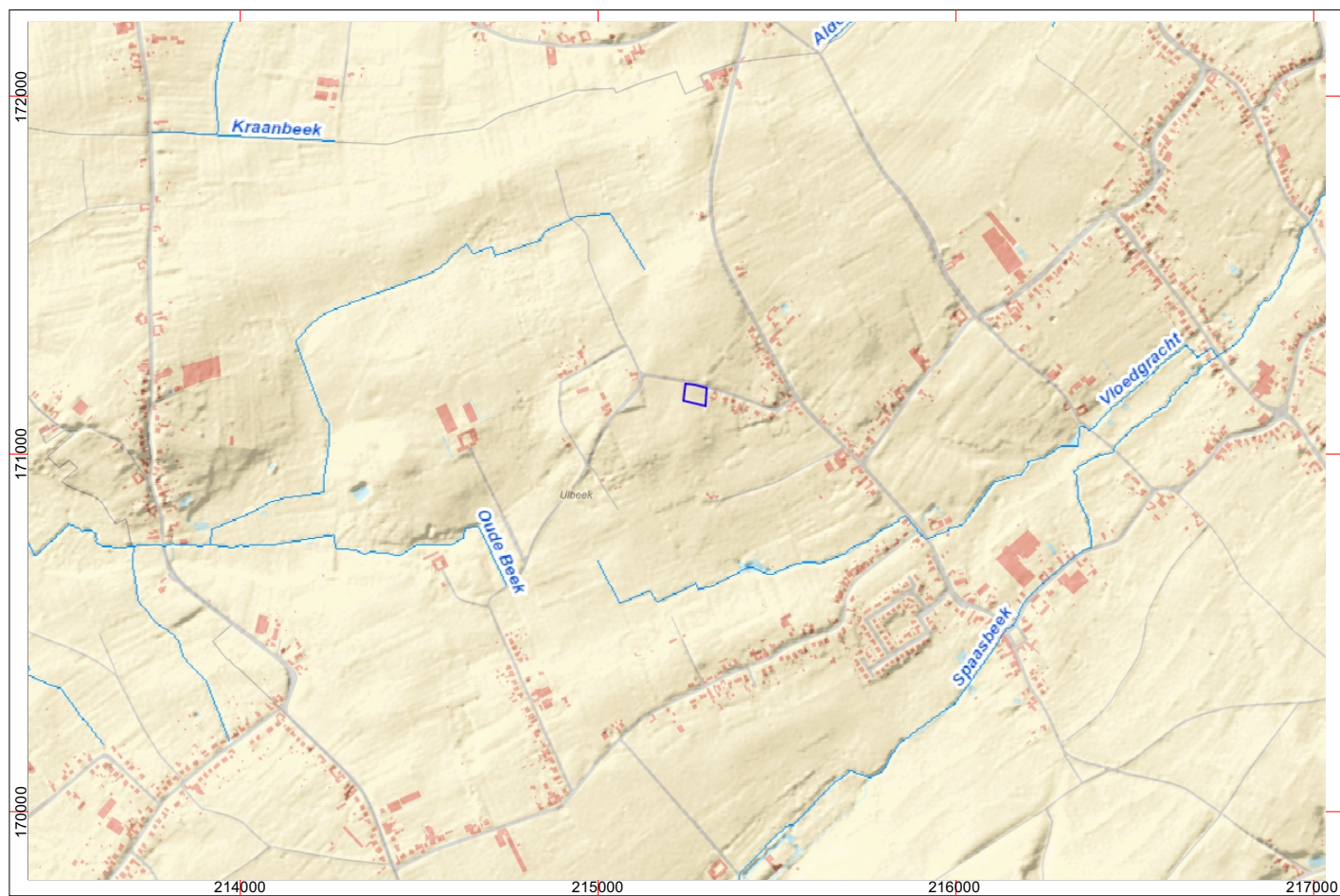
< 100 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

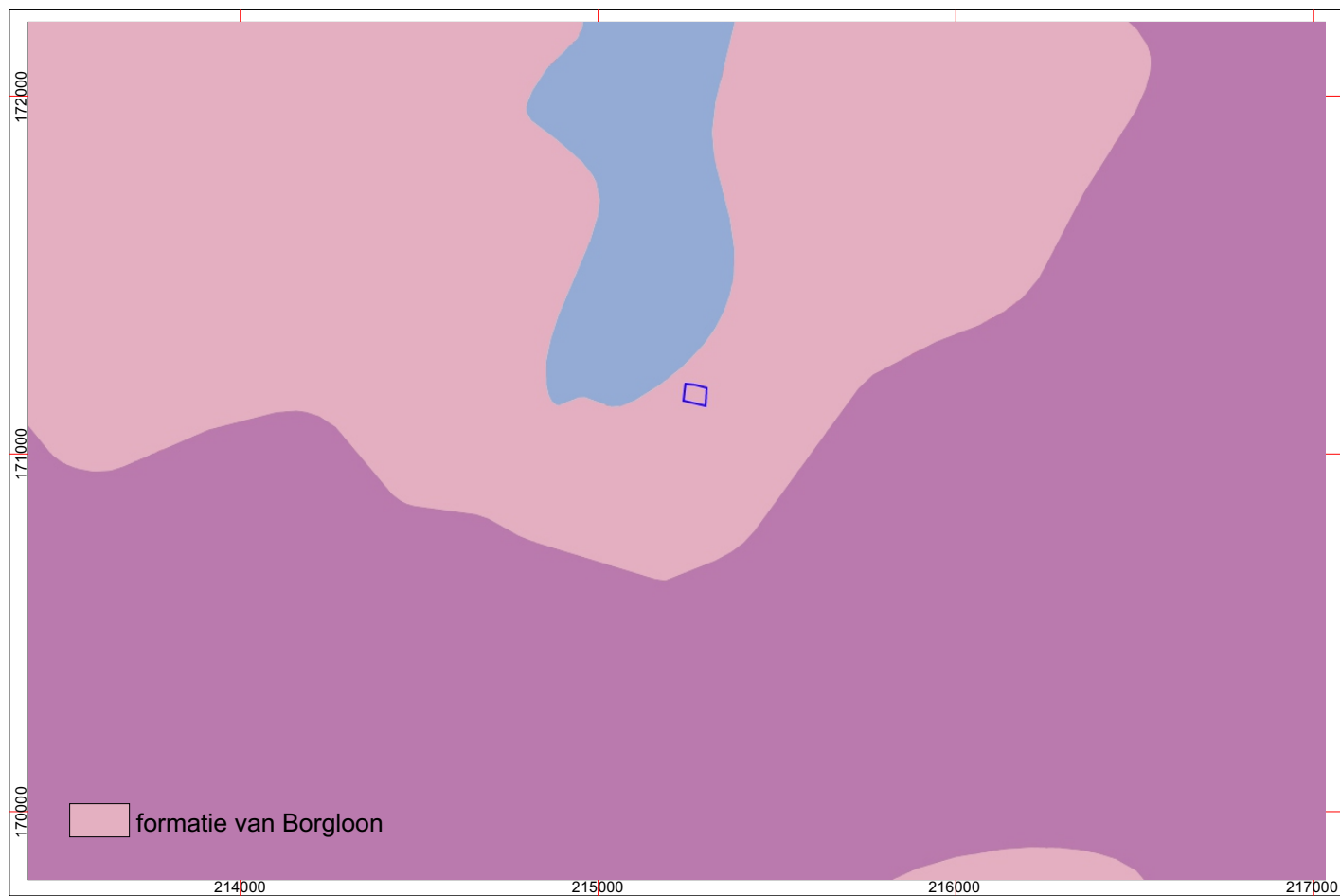
HAAS
T. van

Project: Wellen (Ulbeek), Nieuwstraat (11) - Projectcode: 2019D326
 Bijlage 08: Hydrografische situering - Bron: geopunt.be
 Datum aanmaak plan: 28/04/2019 - situering plangebied blauw omkaderd

< 1000 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

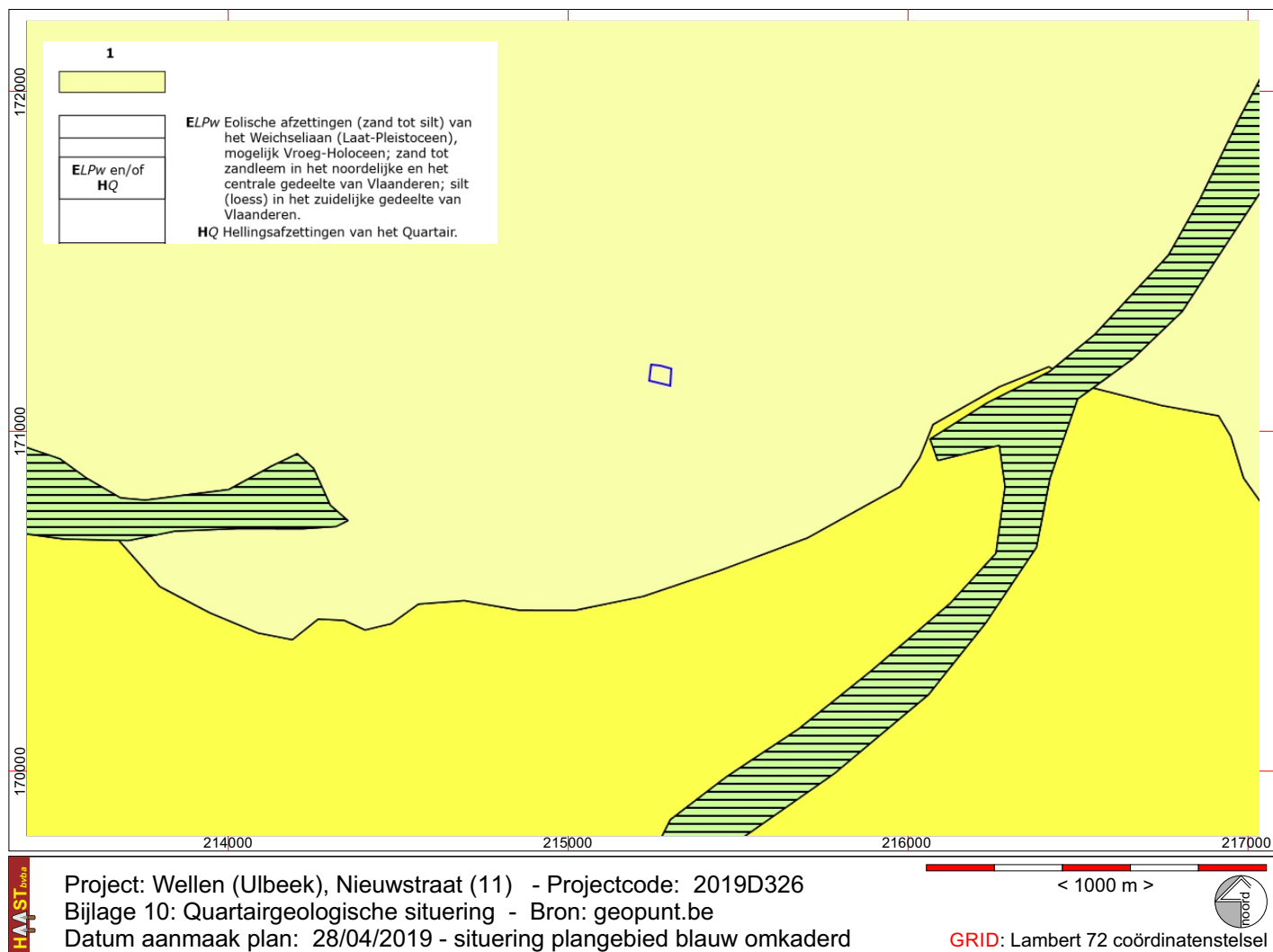

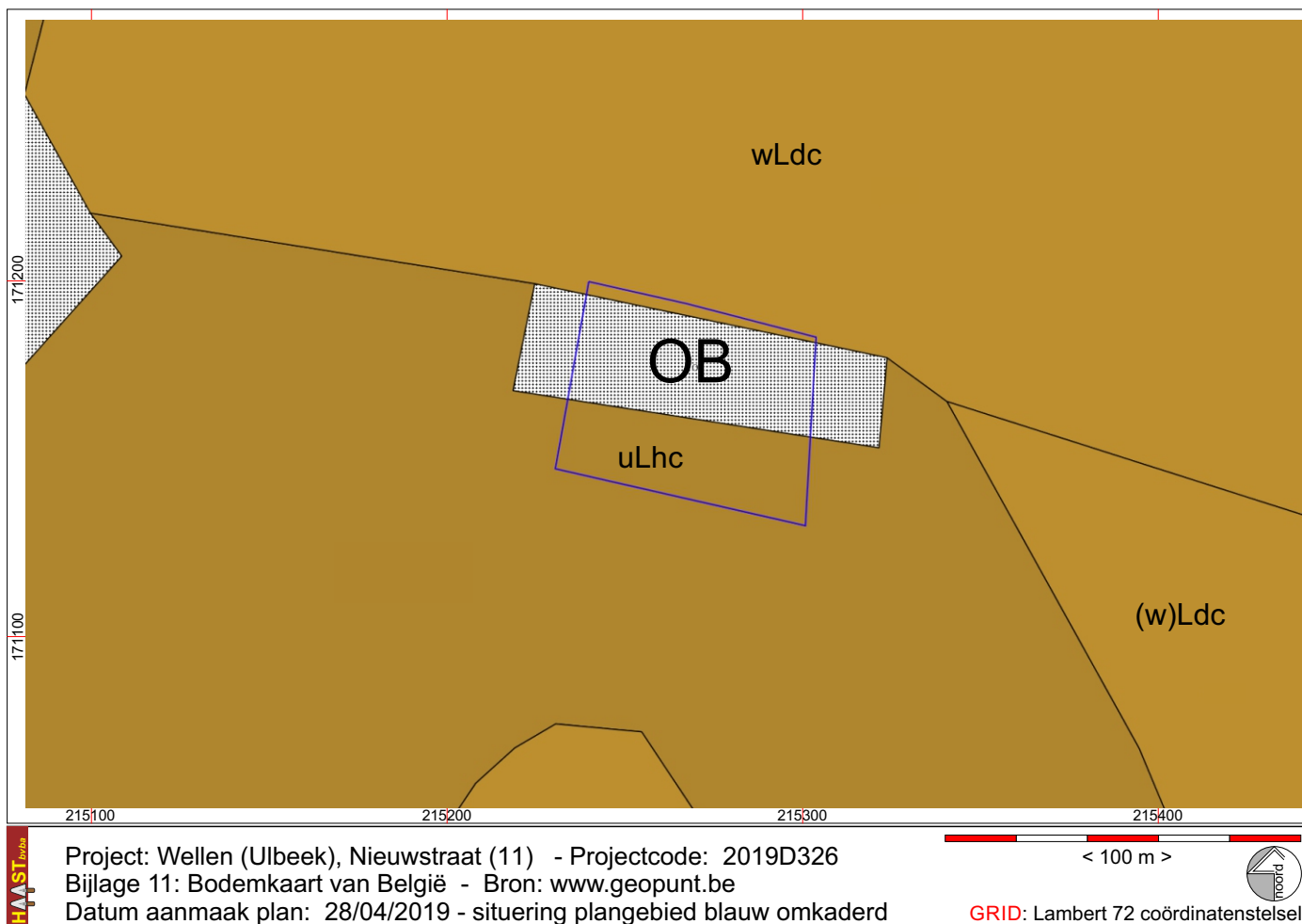
Project: Wellen (Ulbeek), Nieuwstraat (11) - Projectcode: 2019D326
Bijlage 09: Tertiairgeologische situering - Bron: geopunt.be
Datum aanmaak plan: 28/04/2019 - situering plangebied blauw omkaderd

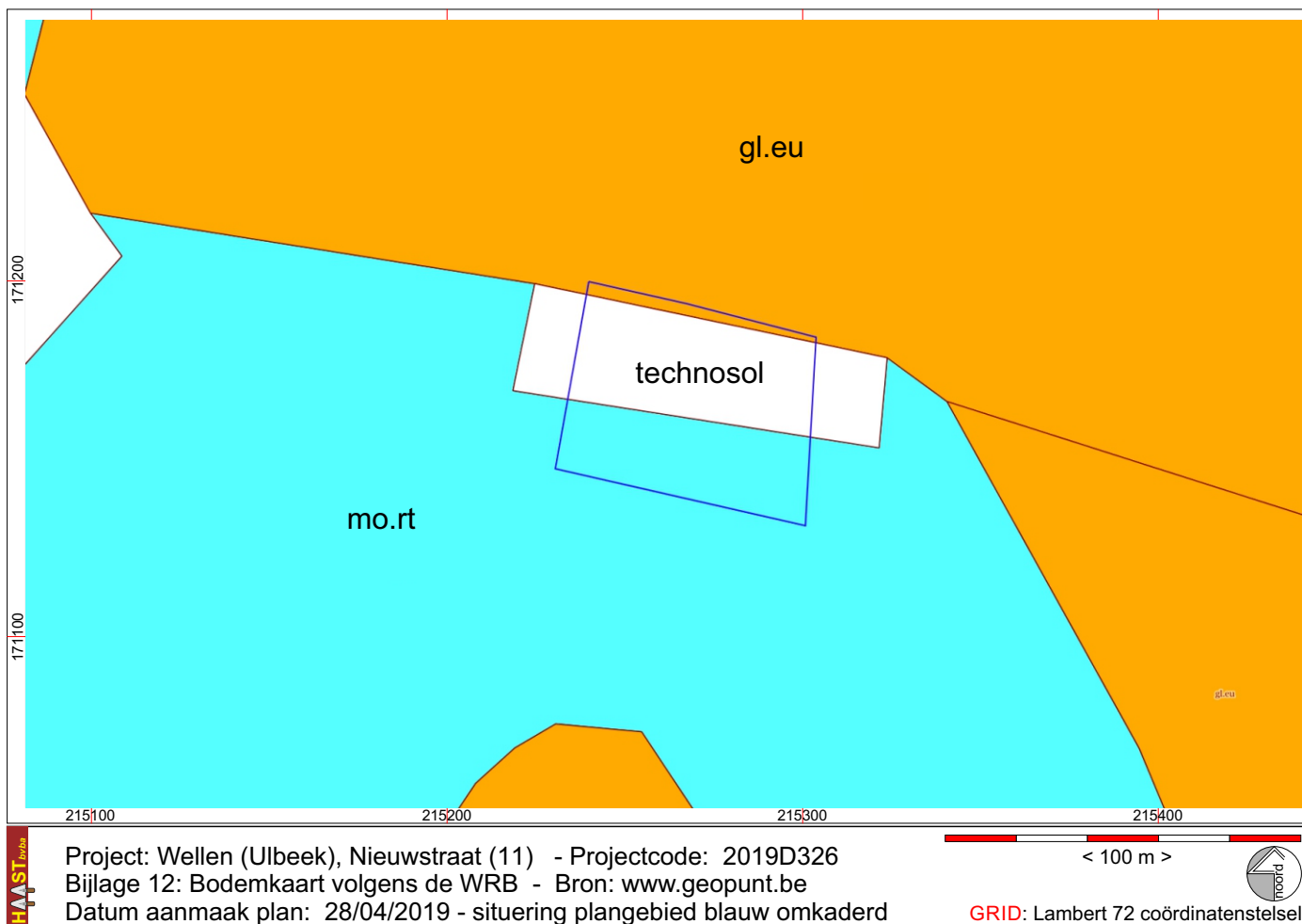
< 1000 m >

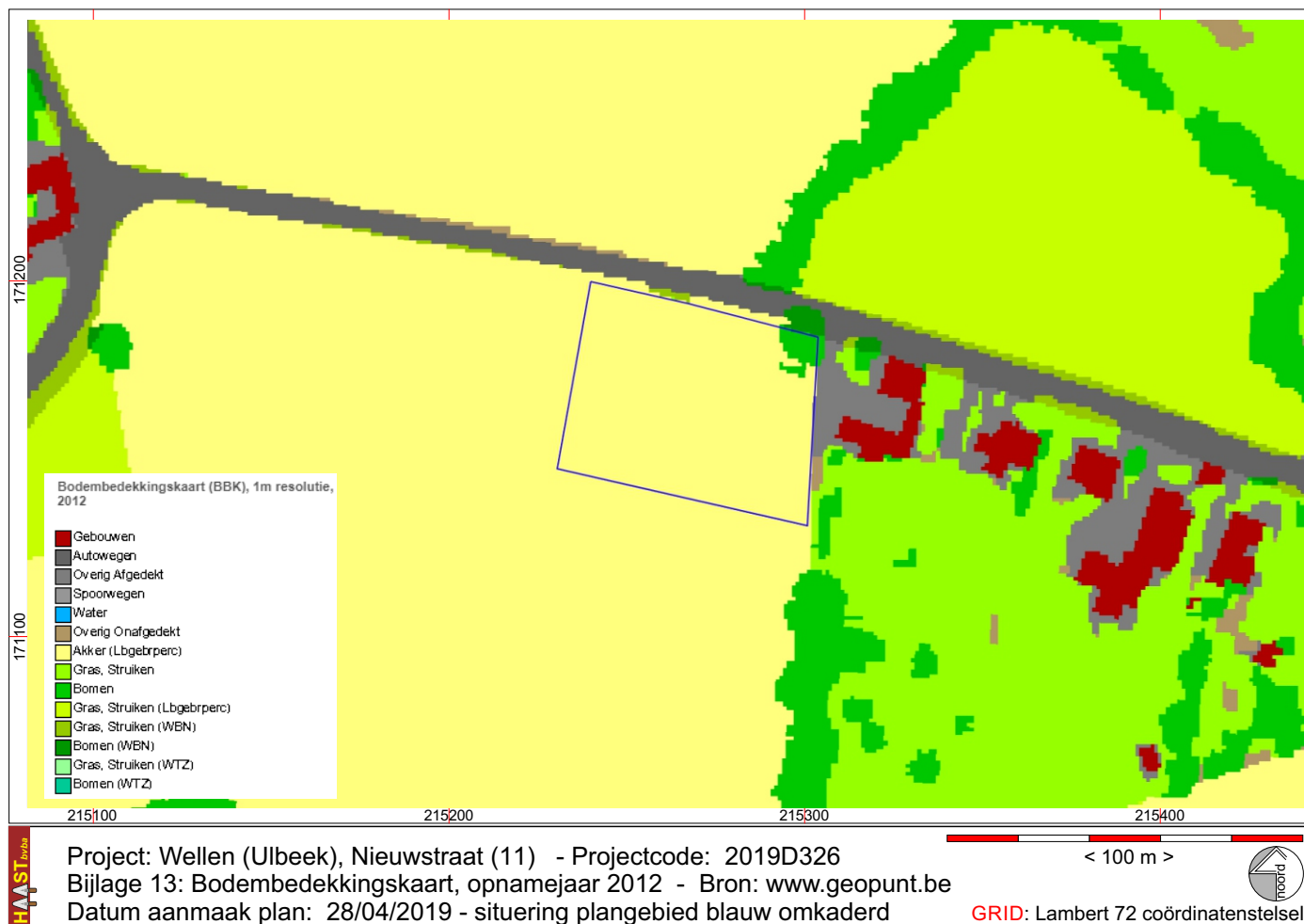

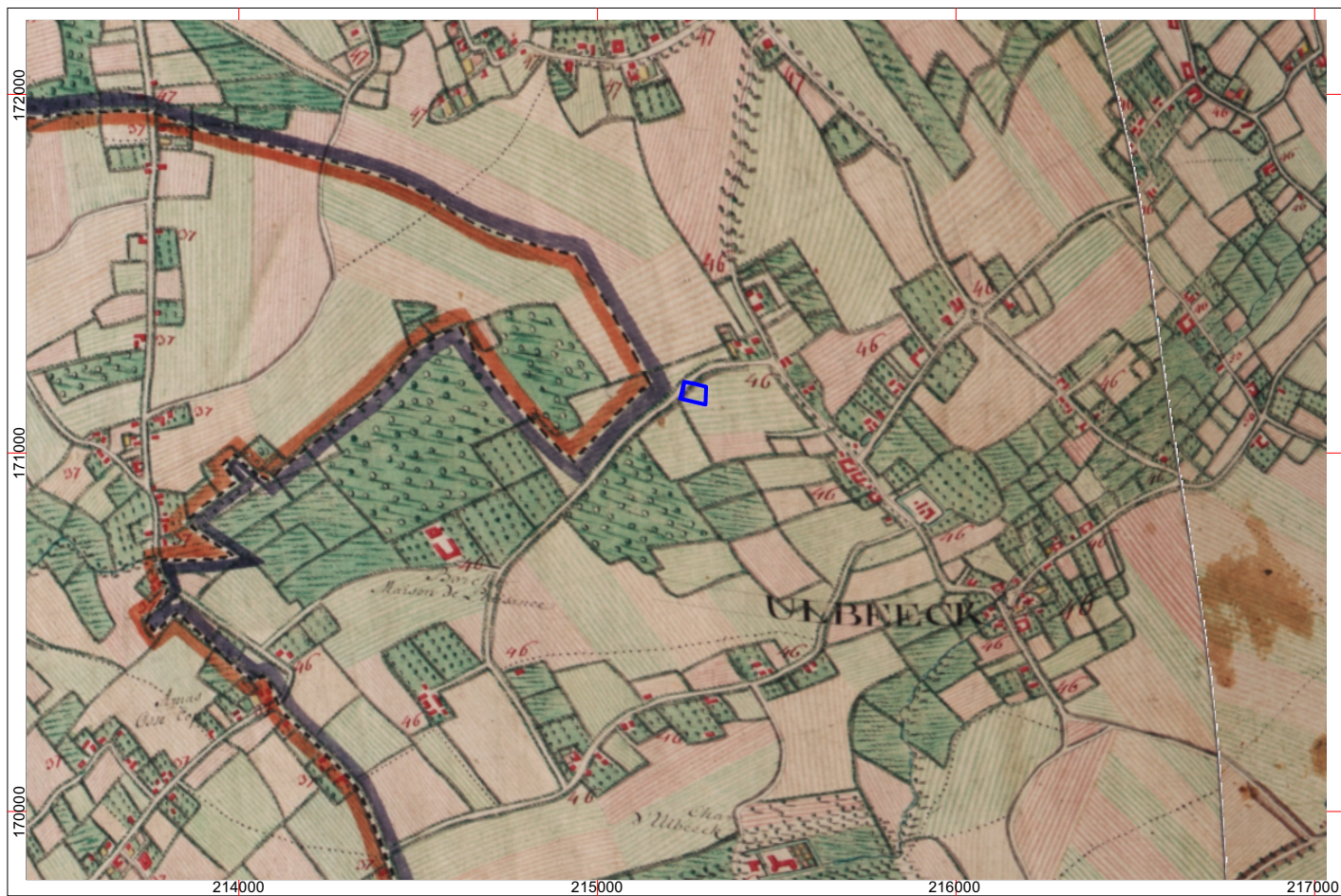
GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

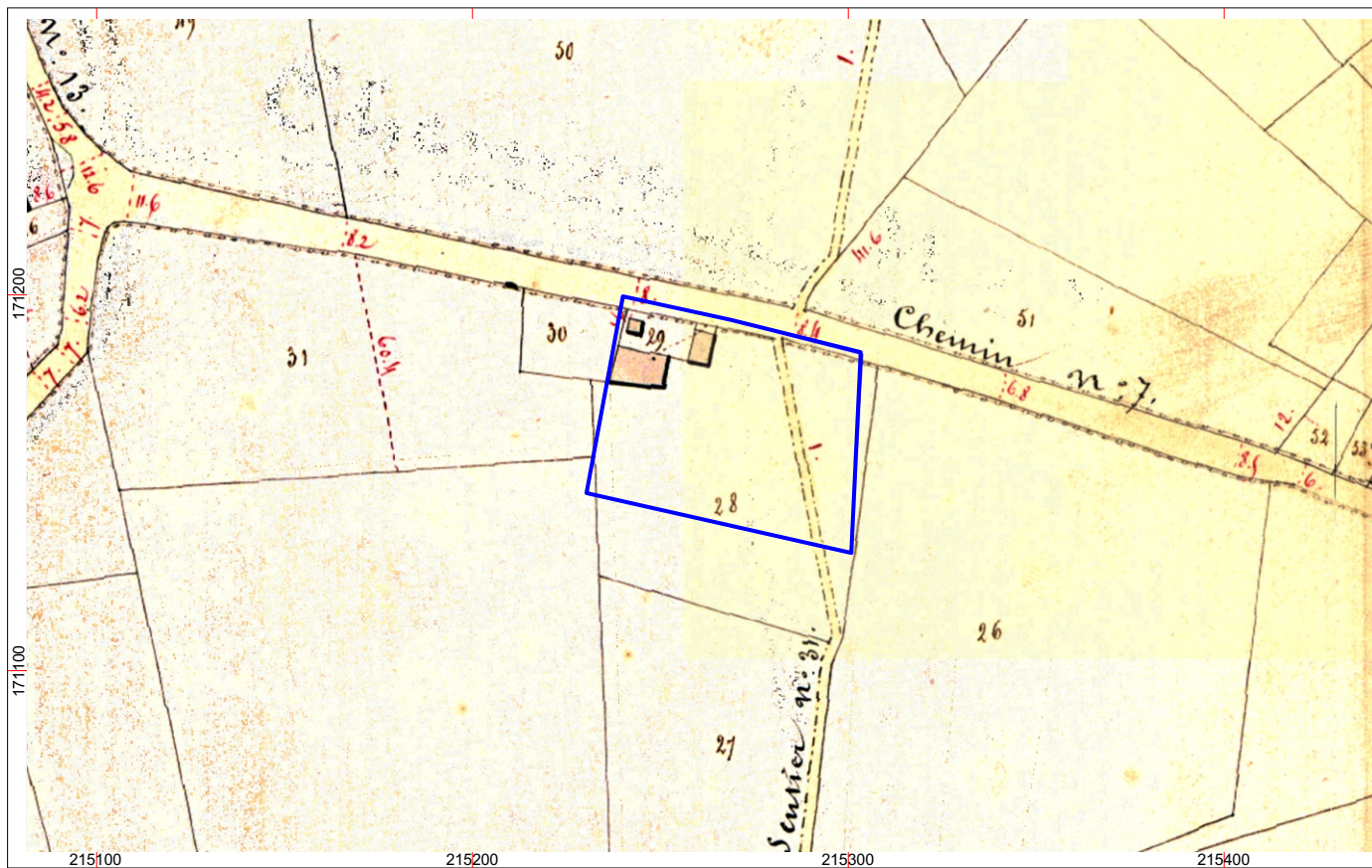
HAASSTRAAT

Project: Wellen (Ulbeek), Nieuwstraat (11) - Projectcode: 2019D326
 Bijlage 14: Ferrariskaart (1771 - 1776) - Bron: geopunt.be
 Datum aanmaak plan: 28/04/2019 - situering plangebied blauw omkaderd

< 1000 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

HAAS
1920

Project: Wellen (Ulbeek), Nieuwstraat (11) - Projectcode: 2019D326
 Bijlage 15: Atlas der Buurtwegen (1845) - Bron: www.geopunt.be
 Datum aanmaak plan: 28/04/2019 - situering plangebied blauw omkaderd

< 100 m >

GRID: Lambert 72 coördinatenstelsel

